

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KYBERŠIKANANA A PREVENCE KYBERŠIKANY
NA ŠKOLÁCH V OKRESE BRUNTÁL**

Autor práce: Pavel Krejsa, DiS.
Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: RNDr. Růžena Ferebauerová
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2021

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Pavel Krejsa

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Prezenční / Kombinovaná

Místo studia: České Budějovice / Příbram

Název bakalářské práce: **Kyberšikana na školách v okrese Bruntál**

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: **Cyberbullying in schools in the district of Bruntál**

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul):

Růžena Ferebauerová, RNDr.

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): listopad 2020

Cíl bakalářské práce: Popsat aktuální stav problematiky kyberšikany, jaké jsou aspekty, důvody a způsoby jejího vzniku a šíření. V praktické části bude pomocí dotazníkového šetření analyzována situace na školách v Bruntále.

Student: Pavel Krejsa, DiS.	30. 10. 2020 datum	 podpis
Vedoucí práce: RNDr. Růžena Ferebauerová,	30. 10. 2020 datum	 podpis

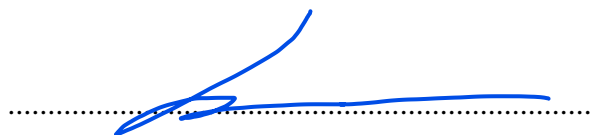
Schvalují zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	23. 11. 20 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	1. 12. 20 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	1. 12. 20 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

Děkuji vedoucí bakalářské práce RNDr. Růženě Ferebauerové za cenné rady,
připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KREJSA, P. *Kyberšikana a prevence kyberšikany na školách v okrese Bruntál: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2021. 70 s. Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Růžena Ferebauerová

Klíčová slova: Šikana, kyberšikana, ochrana před kyberšikanou, přehled trestných činů

Bakalářská práce – Kyberšikana a prevence kyberšikany na školách v okrese Bruntál; pro toto téma jsem se rozhodl proto, že se jedná o téma, které se více či méně dotýká všech lidí. Je to celosvětová epidemie, která se neustále šíří a zdokonaluje.

Bakalářská práce pojednává a popisuje aktuální stav problematiky kyberšikany především mezi mládeží, jaké jsou aspekty, důvody a způsoby jejího šíření. Dává návodný postup, jak lze kyberšikaně předcházet, jak provádět prevenci ze strany celé společnosti, na koho se lze obrátit v případě podezření na kyberšikanu a jak se osobně bránit tomuto škodlivému jednání. Zvláštní kapitola pak nastiňuje postupy při řešení kyberšikany, které mohou uplatňovat školy a rodiče s využitím ustanovení školského zákona a jak postupovat v případech, kdy řešení případu kyberšikany do zákonné kompetence školy nespadá.

ABSTRACT

KREJSA, P. *Cyberbullying and prevention of cyberbullying in schools in the district of Bruntál: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2021. 70 p. Supervisor: RNDr. Růžena Ferebauerová

Key words: Bullying, cyberbullying, protection from cyberbullying, overview of crimes

Bachelor thesis – Cyberbullying and prevention of cyberbullying at schools in the district of Bruntál; I decided on this topic because it is a topic that affects more or less all people. It is a global epidemic that is constantly spreading and improving.

The thesis discusses and describes the current state of the issue of cyberbullying especially among youth, what are the aspects, reasons and ways of its dissemination. It provides guidance on how cyberbullying can be prevented, how to implement prevention by society as a whole, who can be contacted in the event of suspected cyberbullying and how to personally prevent such harmful behaviour. A specific chapter outlines the procedures for dealing with cyberbullying that can be applied by schools and parents using the provisions of the Schools Act and how to proceed in cases where solving a cyberbullying case does not fall within the legal competence of the school.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	13
2 Vymezení základních pojmů	14
2.1 Kyberkriminalita	14
2.2 Kyberprostor.....	15
2.3 Šikana	16
2.3.1 Šikana viditelná.....	16
2.3.2 Šikana neviditelná	16
2.4 Účastníci šikany	17
2.5 Hranice šikany	20
2.6 Kyberšikana.....	21
3 Kyberšikana a trestní právo.....	28
3.1 Česká právní úprava kyberprostoru a kyberkriminality – celkový přehled	29
3.2 Použitelné právní úpravy pro řešení kyberšikany mezi mládeží:	30
3.3 Nejčastější trestné činy v souvislosti s kyberšikanou.....	33
4 Prevence a kde hledat v případě nutnosti pomoc?	35
5 Jak se chránit před kyberšikanou?	39
5.1 Možnosti ochrany před kyberšikanou?.....	39
5.2 Jak postupovat, když se staneme obětí kyberšikany	40
5.3 Jak má postupovat škola při odhalení kyberšikany?	41
6 Kazuistika	43
6.1 Případy kyberšikany v ČR.....	43
6.2 Nejznámější případy kyberšikany ve světě	47
7 Empirické šetření k problematice kyberšikany	50
Závěr.....	61
Seznam použitých zdrojů	62

Seznam zkratk	65
Seznam tabulek , grafů a obrázků	66
Přílohy	67

Úvod

Šikana je obrazem skryté tváře osobnosti člověka. Je součástí každého z nás. Každý člověk má v sobě zakódované zvrácené myšlení, krutost. Otázkou zůstává, jak každý člověk dokáže ovládat tuto skrytou tvář.¹

Agrese a násilí je vidět všude okolo nás. Člověk je skoro denně svědkem agresivního chování lidí v obchodech, autobusech, na pracovištích, diskotékách, v politice, prostě ve všech možných odvětvích a skupinách. Denně o něm čteme, vidíme jej v televizi, na internetu, slyšíme o něm v rádiu. Děti hrají počítačové hry s násilnickou tematikou. Tato zkušenost se samozřejmě přenáší i do běžného života dětí, kde čím dál častěji dochází k násilí mezi nimi. Stoupají případy násilí mezi žáky, ale i mezi žáky a pedagogy na školách. Alarmující je ta skutečnost, že ve většině případů jde o násilí, které není vyvoláno pocitem hněvu či nenávisti. Jde o nemotivované násilí. Prostě si někdo potřebuje vyzkoušet návyky získané ve virtuálním prostředí, bez znalosti reality, např. v průběhu počítačové hry. Jedním z druhů takového násilí je šikana a v posledních letech přenos této fyzické šikany do virtuálního světa, který poskytuje potenciálnímu pachateli tohoto jednání falešný pocit anonymity a bezpečí – kyberšikany.

S rozvojem nových, moderních komunikačních technologií a v poslední době i jejich relativně snadné dostupnosti pro velkou část populace, se fenomén internetu a sociálních sítí stal nedílnou součástí našeho života. Lidé stále více využívají počítače, chytré telefony a další techniku k sebevzdělávání a udržování kontaktů se svými známými a kamarády, nezřídka, jak ukázala epidemie vyvolána koronavirem, i k práci z domova, tzv. homeoffice. Aktuálně se ve virtuálním prostředí realizuje distančně výuka na všech stupních vzdělání. Toto jsou klady moderních technologií, které nelze v dnešní době od každodenního života oddělit.

Tento trend je celosvětový a hlavními aktéry rozvoje různých aplikací a komunikačních nástrojů jsou především mladí lidé – děti a teenageři. Internet a sociální sítě jsou poměrně mladé produkty společnosti, ale za krátkou dobu už stačily „vychovat“ dvě generace schopných uživatelů. Jeden z termínů v marketingu používá

¹ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování: [cesta k zastavení epidemie šikanování ve školách]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-513-X. s. 9

označení *digital natives* – přeloženo do češtiny – digitální domorodci a tento výraz označuje skupinu lidí, kteří se cítí v digitálním světě jako doma. Do tohoto světa se už narodili. Druhá generace je označována jako *digital immigrants* – digitální přistěhovalci a jsou to v podstatě dnešní čtyřicátníci a starší, které s digitálním světem seznámili jejich děti. Děti poprvé v historii předběhly své rodiče ve znalostech technologií a souvisejících dovednostech.²

Podle dostupných statistik E-bezpečí je z celkového počtu uživatelů internetu v České republice 60% zastoupeno mládeží a v této kategorii je ve věku od 9 do 16 let celých 90%.³

Je to pochopitelné, mládež se prostřednictvím informačních a komunikačních technologií vzdělává a čerpá z nich nemalé vědomosti. Zvláště v dnešní době, kdy kvůli již zmíněné koronavirové karanténě bylo těžiště výuky a výchovy na školách přesunuto do virtuálního prostředí internetu a výuka probíhá právě prostřednictvím informačních a komunikačních technologií. Dá se říct, že moderní komunikační prostředky rostou ruku v ruce, právě s naší mládeží. Jsou s ní spjati od malička a naučili se jí používat a využívat, na rozdíl od starší generace, velmi efektivně.

Podobně jako internet tak i každá nová technologie v sobě uschovává paradox, na jednu stranu může lidský život obohatit a na druhou stranu může užitá k ubližování. Rizika spojená s využíváním internetu jsou vlivem velkého rozmachu a vývoje komunikačních a informačních technologií často skrytá, z větší části se však jedná o rizika spojená s naší nedbalostí a neznalostí. Jednou z možných a závažných nástrah, které na uživatele internetu mohou čekat, je kyberšikana. Jedná se o nový trend klasické šikany, který má základy v běžné šikaně, ale v mnoha ohledech od běžné šikany liší. Kyberšikana může mít za následek vedle fyzického hlavně psychické ublížení či poškození oběti, odehrává ve virtuálním světě, tedy se s ní můžeme setkat kdykoliv a kdekoliv a při využívání internetu se před ní nemáme, kde schovat. Pachatelem kyberšikany se může stát kdokoliv se základními, běžně využívanými informacemi

² PRENSKY, M. *Digital Natives, Digital Immigrants*. Markprenskey.com [online], p. 2. MCB University Press, Prenskey, 2001 [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <http://www.marcprenskey.com/writing/Prenskey%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>

³ VICHTERA, P. Úvod do tématu internetové bezpečnosti a prevence sociálně patologických jevů spojených s užíváním nových online technologií. In *Sborník příspěvků z konference Dětská kybernetická kriminalita a sociální sítě*.: Jihlava 2011, s. 94-104

potřebnými k ovládnutí komunikačních a informačních technologií s tím, že původce kyberšikany je ve většině případů anonymní.

Problém s kyberšikanou není jen v České republice, ale jedná se o celosvětový problém. Z tohoto důvodu řada států neustále vzhledem k neustálému nárůstu protiprávního jednání přes internet upravuje a přijímá nové zákony, bezpečnostní opatření a v neposlední řadě se zaměřuje na prevenci této problematiky.

Rizikové jevy na online komunikačních službách ohrožují jejich uživatele. Ohrožení jsou všichni bez rozdílu věku, ale vzhledem k masovému zastoupení mládeže a jejich ještě ne zcela vyzrálému a odpovědnému chování a nezřídka i naivitě, jsou tyto skupiny uživatelů nejvíce ohroženy. Mládež se stává snadnou obětí agresorů, kteří sledují svým kriminálním chováním různé cíle, od získání materiální výhody až po snahu získat materiály se sexistickým obsahem, který zneužijí buď k dalšímu vydírání vyhlédnuté oběti, nebo přímo k sexuálnímu zneužití. Škála kriminálního jednání těchto predátorů je široká a často využívá lidské důvěřivosti a následně strachu oběti, se svěřit někomu blízkému s tím, co jej potkalo, aby mu pomohl ze vzniklé situace najít východisko.

Mládež však nevystupuje jen jako oběť, ale bohužel dost často i jako agresor. A opět agresor proti lidem bez rozdílu věku. Napadá virtuálně dospělé, ale i své vrstevníky, což se nejvíce projevuje ve školním prostředí, ale také třeba v kolektivech sportovních a různých zájmových jako jsou mládežnické organizace Junák, Skaut apod.

Hlavním nedostatkem při potírání kyberšikany mezi mládeží, je malá preventivní činnost mezi ní, mnohdy neschopnost lidí poznat hranice mezi nevinnými „žerty“ a šikanováním spolužáků i učitelů, vychovatelů.

V sociální skupině se najde vždy někdo silnější, někdo slabší a to nemusí jít nutně jen o fyzickou stránku, protože virtuální svět tuto skutečnost maže. Mít nad někým nadvládu, prospěch, užitek a také pocit z toho, že někoho můžeme ovládat, ponižovat, bít, psychicky nebo fyzicky týrat, to je podstata vedené kyberšikany ať už úmyslné, nebo šikany vzniklé v počátku třeba z nevinného žertu. Samozřejmě se praktiky násilníků postupem času zdokonalují a jsou čím dál propracovanější, organizovanější a krutější. Výjimkou nejsou případy, kdy byla oběť dohnána až k ukončení svého života. Šikanování má svoje různé podoby a místa realizace, kde k nim dochází. Vesměs probíhá ve školách, v kolektivech v pracovním procesu nebo

zájmových skupinách a samozřejmě také v rodinách, kyberšikana má však na rozdíl od klasické šikany neomezené pole pro své působení a zasahuje obět' nepřetržitě i v místech jeho relativně nejbezpečnější lokalitě – domově.

Nové metody a způsoby šikany, které s sebou přinesla tzv. elektronická kultura, způsobují stále větší problémy v odhalování a dokazování, potažmo trestání tohoto protiprávního jednání, které v českém zákonodárství není doposud pojmenováno a definováno. Rozvoj internetu, mobilních telefonů schopných se připojit kdekoli a kdykoli na internet, možnost zařízení pořizovat videa, obrázky, zvukové záznamy, umožňují pachatelům šikany a kyberšikany nevídané možnosti. Dnešní mládež v tomto světě vyrůstá, a proto se v něm umí pohybovat. Ti dříve narození se v tomto elektronickém světě, ve světě virtuálních možností, nedokážou tak dobře orientovat, což je dost možná příčinou toho, že odhalování trestné činnosti páchané pomocí virtuálního světa je velmi nesnadné a tím obtížně trestatelné. Myslím si, že náš současný systém na potírání tohoto druhu jednání není zatím připraven. Uvidíme v budoucnu, kam bude vývoj směřovat, zda se podaří s tímto druhem škodlivého jednání bojovat a vyhrát.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je definovat hlavní druhy elektronického násilí a kyberkriminality na a mezi mládeží, jak je na toto jednání pohlíženo v zákonech České republiky a jak postupovat v případě zjištěného protiprávního jednání z hlediska školy. Ukázat jak je potřebné do prevence zapojit celou společnost, která vychovává mládež – od rodiny přes různé sociální skupiny až po školu tak, aby se co nejvíce zamezilo výskytu tomuto nežádoucímu jednání.

V první kapitole bakalářské práce budou vymezeny základní pojmy, které budou v práci používány – šikana, kyberšikana, typy kyberšikany, charakteristika oběti a pachatele, s vysvětlením významů pojmů.

Druhá až pátá kapitola je zaměřena na konkrétní právní normy, které lze využít k řešení kyberšikany v ČR, dále jaké jsou možnosti se před kyberšikanou chránit a kde hledat pomoc v případě jejího výskytu. Pátá kapitola obsahuje vybranou kazuistiku s možným řešením vzniklé situace.

V závěrečné kapitole autor rozebírá výsledky dotazníkového šetření na druhém stupni základní školy s cílem zjistit, stav úrovně povědomí žáků o kyberšikaně a úrovně provádění prevence ze strany školy a jejich partnerů ve městě Bruntál. Dotazník byl dobrovolný a anonymní.

2 Vymezení základních pojmů

Život dnešní generace je nezvratně protknut moderními technologiemi, jejich dennodenním užíváním až nadužíváním. S rostoucí kvalitou techniky a služeb operátorů a aplikací, roste i kvantita jejich uživatelů. Zejména mladá generace využívá moderních komunikačních prostředků v oblasti sociálního styku, vzdělání a zábavy. Vedle tohoto přínosného aspektu se však v kyberprostoru nabízí i prostor pro jedince a skupiny, kteří zde vidí šanci a možnost k proti právnímu jednání, která slouží především k jejich nelegálnímu materiálnímu obohacení nebo k využití malé ostražitosti a často i naivity a nezkušenosti především mládeže a dětí, k vylákání a zneužití osobních, často intimních materiálů pro ukojení svých sexuálních choutek. Veškeré dění, které slouží k opakovanému ponižování a zneužití potenciálních obětí formou komunikačních prostředků ve virtuálním prostředí, je kyberšikana. Abychom ji mohli přesněji definovat, musíme ji umět zařadit do systému trestné a přestupkové činnosti. Definice kriminality nám říká, že jde o souhrn všech jednání, která lze podřadit pod některou skutkovou podstatu, upravenou trestním zákoníkem.⁴

2.1 Kyberkriminalita

Pod širším pojmem kyberkriminalita si většinou představujeme trestnou činnost, která je páchána na počítači nebo je páchána pomocí počítače. Oblast informačních a komunikačních technologií se však vyvíjí takovým tempem, že tato definice kyberkriminality je už zastaralá a ne docela přesná.

„Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti“ uvádí definici kyberkriminality následovně: „Zločin spáchaný pomocí systému zpracování dat nebo počítačové sítě nebo přímo s nimi spojený.“⁵ Jedná se tedy v podstatě o veškerou trestnou činnost, páchanou s využitím počítače, ať už samostatně, nebo ve spojitosti s některou komunikační technologií ve virtuálním světě počítačových sítí.

⁴ GŘIVNA, T., SHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 4. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 21-22

⁵ JIRÁSEK, P., NOVÁK, L., POŽÁR, J. *Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti: Cyber security glossary*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2013. ISBN 978-80-7251-397-0. s. 73

Kybernetická kriminalita je veškerá trestná činnost, ke které dochází v prostředí informačních a komunikačních technologií. Tady už se nejedná jenom o počítač jako nástroj páchaní kriminality nebo jako předmět zájmu páchaní trestné činnosti, ale jedná se o celou oblast, včetně virtuálního prostředí internetu, sociálních sítí a služeb v tomto prostředí poskytovaných, všemi komunikačními prostředky. Prostředky informačních a komunikačních technologií jsou:

- nástrojem pro páchaní trestné činnosti,
- cílem útoků pachatele, kdy tento útok je trestným činem,
- a jsou užity v informačním systémovém, programovém či komunikačním prostředí.⁶

2.2 Kyberprostor

Digitální prostředí umožňující vznik, zpracování a výměnu informací, tvořené informačními systémy, a službami a sítěmi elektronických komunikací.⁷

Kyberprostor je také možné definovat jako prostor kybernetických aktivit či jako prostor vytvořen informačními a komunikačními technologiemi, který vytváří virtuální svět (či prostor) jako paralelu k prostoru reálnému.⁸

Pokud jde o legální definici kyberprostoru, je možné využít například znění § 2 písm. a) ZKB, kde je uvedeno, že „kybernetickým prostorem je digitální prostředí umožňující vznik, zpracování a výměnu informací, tvořené informačními systémy, službami a sítěmi elektronických komunikací.“⁹

Problém s přesnou definicí pojmu „kyberprostor“ přináší i jeho neustálý dynamický vývoj. S tím jak přicházejí stále nové a modernější prostředky a technologie přenosu a sdílení dat různého typu, tak se mění i prostředí virtuálního světa, které často člověk může považovat za realitu. Jedná se o paralelní, virtuální svět.

⁶ Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Vydání: osmé. Praha: Armex Publishing, 2017. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-47-2.

⁷ JIRÁSEK, P., NOVÁK L., POŽÁR, J. *Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti: Cyber security glossary*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2013. 201 s. ISBN 978-80-7251-397-0., s. 59

⁸ KOLOUCH, J., *CyberCrime*. Praha: CZ.NIC.,2016.. 528 s. ISBN 978-80-88168-18-8, s. 43

⁹ KOLOUCH, J., BAŠTA, P. *CyberSecurity*. Praha: CZ.NIC, z.s.p.o., 2019. 522 s. ISBN 978-80-88168-31-7.s.43

Podle posledních vyjádření evropské komise by na něj mělo být nahlíženo i takto v oblasti práva, a to by znamenalo jediné – co je protiprávní a trestné v reálném světě, musí být postaveno mimo zákon i ve světě virtuálním.

2.3 Šikana

Šikanování je jednání, které je ve společnosti nepřijatelné, nežádoucí. Šikana je úmyslné a opakované fyzické či psychické ubližování slabšímu jedinci (skupině) silnějším jedincem (skupinou). Je to, když jeden ze žáků nebo více žáků úmyslně a opakovaně (nemusí být pravidlem) ubližuje druhým. Šikana je zneužívání moci k získání nějaké výhody nebo pocitu nadvlády nad druhým.¹⁰

2.3.1 Šikana viditelná

V současném světě se setkáváme s mnoha projevy šikany. Asi nejběžnější třídění je následující – projevy, kdy se setkávají aktéři šikany tváří v tvář:

- **Fyzická šikana**, která se projevuje ve fyzickém jednání (kopání, bití, škrcení, apod.).
- **Psychická šikana**, která se projevuje v psychickém násilí jako je zesměšňování, nadávky, pomluvy, intriky apod.¹¹.

2.3.2 Šikana neviditelná

V současné době s rozvojem virtuálního světa nastupuje nový druh šikany, který zaplavuje celý svět raketovou rychlostí a který se děje skrytě, neviditelně tzv. kyberšikana. Je to druh psychické šikany, který může způsobit i smrt oběti. Specifickým druhem je šikana pomocí mobilního telefonu, natáčení fyzického či sexuálního násilí.¹²

Pro dnešní mládež je téma kyberprostoru a s tím spojené téma kyberšikany mezi žáky a studenty školských zařízení, stále aktuálnější. Kyberšikanu je možné charakterizovat jako dlouhodobé, opakované útoky se vzrůstající intenzitou, které sledují urážení, ponižování a dehonestování lidské důstojnosti oběti, proti které směřují.

¹⁰ VÁGNEROVÁ, K., BAJEROVÁ, M. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7. s. 11

¹¹ VÁGNEROVÁ, K., BAJEROVÁ, M. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7. s. 11

¹² VÁGNEROVÁ, K., BAJEROVÁ, M. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7. s. 91

Při tomto jednání jsou zneužívány moderní technologie. Nejčastěji se jedná o sdílení ponižujících materiálů pomocí sociálních sítí.

Šikana jako násilný projev chování má svá stádia a příčiny. Autor Michal Kolář ve své knize *Skrytý svět šikanování ve školách*, šikanu přirovnává k viru, který dokáže nakazit celou skupinu – třídu, a v této souvislosti rozlišuje celkem pět vývojových stupňů choroby – šikany. Uvedené rozlišení vývojových stupňů šikany je pro prostředí základních škol v současné době považováno za základní rozlišení stádií šikany a je citováno a používáno v mnoha dalších navazujících pramenech. Stručná charakteristika jednotlivých stupňů – stádií je potom následující:

- **první stádium** - zrod ostrakismu¹³ - mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Ostatní ho více či méně odmítají, což se projevuje tím, že se s ním nebaví, pomlouvají ho, dělají na jeho účet „drobné legrácky“ apod.
- **druhé stádium** - fyzická agrese a přitvrzování manipulace - projevuje se zejména v zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí a žáci vyloučení z kolektivu začnou sloužit jako pomyslný hromosvod „špatné nálady“ kolektivu.
- **třetí stádium** - (klíčový moment) vytvoření jádra - vytváří se vlastní skupina agresorů
- **čtvrté stádium** – kolektiv (většina) přijímá normy - normy agresorů jsou přijaty většinou kolektivu a stanou se určitým nepsaným zákonem.
- **páté stádium** - totalita neboli dokonalá šikana - násilí jako normu přijímají všichni členové kolektivu. Šikanování se stává skupinovým programem.¹⁴

2.4 Účastníci šikany

Každá šikana s sebou nese role, ve kterých se ocitají aktéři tohoto jednání.

- **Role oběti.**

¹³ Ostrakismus – z řeckého ostrakon – vyloučit ze společnosti

¹⁴ *Minimalizace šikany* [online]

Dostupné z WWW <http://www.minimalizacesikany.cz/chci-se-dozvedet/informace-o-sikane/195-stadia-sikanovani>

- **Role agresora.**
- **Role přihlížejícího** – mlčící většiny.

Obětí může být kterékoliv dítě. Velmi trefně to vystihl Kolář: „*Téměř každá skupina si najde nějakou oběť a kritéria tohoto „vyznamenání“ jsou velmi rozmanitá. Navíc někdy není důležité, jaká oběť vlastně je, její výběr je naprosto nahodilý. Při troše smůly se může obětí šikany stát kterékoliv dítě.*“ Přesto se dá říci, že je dítě, které se ocitne v roli oběti, vybíráno agresorem záměrně. Agresor totiž umí vycítit a efektivně využít určité rysy chování a jednání oběti.¹⁵

Šikanování a kyberšikanování je nežádoucí jev chování a jako každé chování má někde svou příčinu. Mezi příčiny šikany patří na prvním místě touha po moci, kdy si agresor přeje ovládat druhé. Mít vůdčí pozici, a to i v případě, že není přirozenou autoritou. V některých případech se jedná také o uspokojení vlastního ega a dobrý pocit, že druhé ovlivňuje a ovládá. Další příčinou je tlak kolektivu, kdy je agresor nucen chovat se tak, jak to od něj společnost, v tomto případě například parta, očekává. Poslední možností je zvědavost a jakýsi experiment, jak vlastně funguje týráním druhého a kam až může člověk zajít.

Oběťmi jsou většinou děti, které se odlišují od kolektivu ať je to vzhledem, chováním, rodinným zázemím, nadáním či handicapem. V těchto případech si dítě, které je obětí, myslí, že si za takový způsob zacházení může samo a to svou odlišností od kolektivu. Odlišnost člověka přece nedává právo nikomu se k němu tak chovat.¹⁶

V roli agresora se může ocitnout také kdokoliv. Může být vyvolána mnoha faktory - náhodami, podmínkami ve škole. Může vyplynout ze situace. Z počátku to může být legrace, která později může přerůst v šikanu. Jednání se začne agresorovi líbit, začne být na svém jednání závislý, protože mu přináší uspokojení a hlavně kýžené výsledky - je středem pozornosti kolektivu, má respekt.

Jak si všichni myslí, že agresorem může být jen hlupák a surovec, tak to není tak docela pravda. Agresorem může být i dítě velmi inteligentní z tzv. „dobré rodiny“.

¹⁵ LOVASOVÁ, L. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-65-2.s. 13

¹⁶ VÁGNEROVÁ, K., BAJEROVÁ, M. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7 s. 12-14

Tento druh šikany je vzhledem k inteligenci dítěte propracovanější, důmyslnější, většinou prováděn prostřednictvím druhých lidí. Proto bývá hůře rozpoznatelný.¹⁷

Agresorem však většinou bývají žáci, kteří jsou impulsivní, mající problémy s dodržováním kázně, narušeným vztahem k autoritě a mnohdy zapojených do gangů, které jsou organizované, páchající trestnou činností.

Agresivita může pramenit i z poměrů v rodině, kde se často objevuje. Nebo agresivita může pramenit z chování v rodině, ve které je požadována poslušnost, až vojenský dril. Takoví agresori jsou rafinovaní. Násilí je cílené, děje se většinou skrytě, beze svědků. Nebo agresivita pramení z rodin, kde převládá sarkasmus, ironie a tzv. „černý humor“. Tito agresori bývají však optimističtí, zábavní, oblíbení a vlivní. Svou pozornost si vynucují tím, že vymýšlejí zlomyslnosti vůči oběti, aby měli zajištěné diváky a tím uspokojovali vlastní potřeby pozornosti a přijetí skupiny. Šikanují pro pobavení sebe i svého obecenstva. Snaží se šikanovat směšnou formou.

Agresorem může být dítě, které má nedostatek morálního citění, pocitů viny či lítosti. Agresorem může být i dítě, které je v kolektivu méně oblíbené, které žáci nechtějí ve svém kolektivu. Dítě se proto snaží získat tímto jednáním pozornost druhých spolužáků, toužící po jejich uznání a kamarádství. Také se jim může stát dítě, které žije v rodině, kde dochází častěji k tělesnému či psychickému ubližování mezi rodiči nebo na dítěti samém.¹⁸

Členění typů agresorů do tří základních skupin:

1. typ - hrubý, primitivní, impulsivní, s kázeňskými problémy - šikanuje masivně, tvrdě a nelítostně, vyžaduje absolutní poslušnost, používá šikanování cíleně k zastrahování druhých, často pochází z rodinného prostředí, kde je u rodičů či jednoho z rodičů častý výskyt agresivního a brutálního chování

2. typ - slušný, kultivovaný, narcisticky šlechtěný, zvýšeně úzkostný - násilí a mučení je cílené a rafinované, nejčastěji bez přítomnosti svědků, jeho rodinné prostředí je charakteristické častým uplatňováním důsledného a náročného přístupu rodičů, někdy až vojenského drilu bez lásky

¹⁷ VÁGNEROVÁ, K., BAJEROVÁ, M. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7 s. 14

¹⁸ LOVASOVÁ, L. *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-65-2 s. 12-13

3. typ - srandista, optimistický, dobrodružný, oblíbený - šikanuje pro pobavení sebe i ostatních.

Roli přihlížejícího zastávají ostatní účastníci, kteří mlčky přihlížejí. Účastníci, kteří mají nedostatečnou míru statečnosti a zodpovědnosti. Někteří vnitřně s jednáním souhlasí, jiní nesouhlasí. Žádné kroky však k odstranění šikany nepodnikají. Nic s tím nedělají, protože ani dospělí nic nepodnikají. Zdá se jim to proto normální. Tím se ocitají v tomto procesu, protože na násilí neupozorní, nebrání oběť šikany, agresory nezastaví a tolerují jejich jednání. Bojí se toho, aby se jednání neobrátilo nakonec proti nim. Tato neaktivita se může obrátit i v aktivitu.¹⁹

Přihlížející mohou být vyprovokováni kolektivem k tomu, aby se přímo účastnili takového jednání: „Pojď si také kopnout!“, nebo „Tady máš mobilní telefon a natoč nám to!“. Zdá se to být jako legrace. Jsou zataženi přímo do děje jednání. V jejich chování nastává zlom. Stačí velmi málo, aby člověk překročil tuto hranice mezi pasivitou a aktivitou. Pak už to jde samo, někdy pozvolna, jindy lavinovým efektem.

2.5 Hranice šikany

Kde vlastně končí legrace a začíná šikana? Tuto hranici je mnohdy těžké rozpoznat. U každého člověka je pocit, že jde již o šikanu, subjektivní. Bezpečně však šikanu pozná ten, kdo je její obětí. Poznává, že již nejde o legraci ani klukovinu, ale o skutečnou šikanu, protože mu to způsobuje psychické problémy. Škádlení je legrace, není vítěz ani poražený. U šikany je poměr sil rozdílný, agresor se vyloženě baví tím, aby způsobil oběti ponížení či bolest.

Šikana má své charakteristické znaky:

- **Záměrnost.**
- **Opakovanost.**
- **Dlouhodobost (může být i jednorázová).**
- **Nesměřuje k něčemu cílenému, je chtěným jednáním.**

¹⁹ VÁGNEROVÁ, K., BAJEROVÁ, M. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7 s. 87-88

- **Působí na oběti negativně.**
- **Agresor je silnější jak oběť (nemusí být vždy), fyzicky i psychicky.**

2.6 Kyberšikana

Kyberkriminalita má mnoho tváří a forem a jednou z nich je i kyberšikana. Jedná se o šikanu, která probíhá ve virtuálním prostředí, právě prostřednictvím moderních komunikačních zařízení. Nezřídka se prolíná s „klasickou“ šikanou a je o to nebezpečnější, že probíhá a působí na oběť neustále, bez ohledu na čas a lokalitu.

Kyberšikana je jinými slovy řečeno šikana, realizovaná prostřednictvím moderních informačních technologií. Jedná se o dlouhodobou činnost. Pokud o vás někdo napíše na sociální síti nelichotivý příspěvek, je to jeho názor. Jestliže v tomto jednání dále pokračuje s cílem vás zdiskreditovat a uškodit vám, jedná se již o kyberšikanu.

V čem spočívá záludnost kyberšikany a čím je nebezpečná?

- Je snadné stát se útočníkem – urážlivý nebo posměšný vzkaz je vždy lehčí napsat, než ho říci dotyčnému do očí.
- Anonymita – oběť nemusí vždy vědět, kdo je útočníkem. Stačí si pouze založit falešný profil a z něj na oběť útočit.
- Obtížněji rozpoznatelná – chybí fyzické příznaky, například modřiny.
- Časově a prostorově neomezená – v případě školní šikany, kdy je dítě po škole v bezpečí doma, kyberšikana působí 24 hodin denně a například falešný profil na sociální síti může vidět řada dalších lidí.
- Útočníků může být více, aniž si to uvědomují – tím, že dám „like“ příspěvku útočníka, schvaluji jeho jednání, dávám mu tak podporu v jeho jednání a naopak srážím oběť.

Mládež, děti, ale i rodiče, učitelé a další, mají často problém s tím, rozeznat, kdy se jedná o kyberšikanu a kdy jde jen o nějaké neškodné, ale škodolibé popichování mezi dětmi. Určit pevnou hranici mezi nevinou hrou a zlomyslným úmyslným jednáním, je velmi složité. Co je pro jednoho zábava, může být pro druhého traumatizujícím zážitkem. Ne každý je odolný a schopný nést psychický nebo s ním spojený i fyzický nátlak stejně, každý není schopen se bránit nechtěnému jednání okolí. Podle výzkumu je

95% případů kyberšikany realizováno z nezvládnutého žertu, který se vymkl autorovi z kontroly, pouze 5% je kyberšikana produktem cíleného a připraveného, úmyslného jednání, s cílem oběť poškodit a zesměšnit.²⁰

Co to tedy je, „dětská“ kyberšikana? Je to jednání, kdy dítě nebo skupina dětí úmyslně a opakovaně ohrožuje, pronásleduje a psychicky týrá vyhlédnutou oběť a zneužívá k tomu moderní mobilní komunikační prostředky a internet a jeho služby. Může to být ovšem také již zmiňovaný nezvládnutý žert, který přerostl v týrání oběti.²¹

Svět moderních technologií se neustále zdokonaluje a nabízí možnosti, které jsou pro dnešního člověka až neuvěřitelné. Moderní technologie - internet, mobilní telefony, počítačová technika, atd., přitahují převážně mladší generaci, která je schopna trávit většinu volného času v zajetí těchto moderních hraček. Ano, pro děti jsou to hračky. Vždyť děti si rády hrají a tyto věci jim poskytují nekonečné možnosti. Tyto technologie umožňují rychle získat informace, komunikovat, zahrát si hru, pouštět filmy a hudbu.

Protože děti tráví s těmito „hračkami“ mnoho času, umějí s nimi pracovat lépe než rodiče. Chybí jim však zkušenosti dospělých. Protože nemají zdravé zkušenosti získané věkem, neumí tak dobře předcházet rizikům spojeným s moderními technologiemi. Tyto technologie jsou velmi dobrým pomocníkem, ale i nebezpečným nástrojem. Jedním z těchto nebezpečných nástrojů je právě kyberšikana.

Kyberšikana je ze strany agresora prováděna prostřednictvím různých informačních a komunikačních technologií. Může se objevit prakticky všude a mohou to být například:

- Sociální sítě (falešné zesměšňující profily, zneužití fotografií, vytvoření skupiny „fanklubu“ oběti, zesměšňující video nahrané například na YouTube)
- Blogy, diskuse (na nich zesměšňování oběti)
- Chaty, seznamky (například založení falešného inzerátu bez vědomí dotčené osoby s uveřejněním jména a telefonního čísla)
- Instant messengery, například Skype, ICQ, (urážlivé, výhrůžné a posměšné zprávy)

²⁰ ECKERTOVÁ, L., DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5.s. 65

²¹ Dostupné z WWW: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/508-95procent> Kopecký, K. E-Bezpečí, Zveřejněno: 16. červenec 2012

- Webové stránky (založení zesměšňující webové stránky)
- Hry „po síti“ (postavička ve hře je systematicky ničena ostatními hráči, pro dítě toto může být velmi traumatické vzhledem k tomu, že budování svého virtuálního hrdiny věnovalo mnoho času a úsilí)
- SMS, MMS, obtěžující volání a prozvánění

Kyberšikana může být ze strany agresora projevována různými způsoby, útoky kyberšikany mohou být krátkodobé i dlouhodobé, útoky mohou mít různou intenzitu.

Hlavním problémem je fakt, že šikanování se zde odehrává ve virtuálním prostoru, kterému my starší tak dobře nerozumíme a tudíž nevíme, jaké možnosti virtuální svět skýtá. Kyberšikana jako druh šikany, využívá nebo spíše zneužívá elektronických prostředků – mobilní telefony, e-maily, internet apod. Boj proti tomuto druhu šikany je problematický. Agresor je skrytý ve virtuálním světě. Řada zemí již přijala patřičná opatření ve formě zákonů. Ve Spojených státech amerických je od roku 2006 kyberšikana federálním zločinem.²²

Termínem kyberšikana (*cyberbullying*) označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (např. pomocí mobilních telefonů nebo služeb v rámci internetu), jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti.

Toto ublížení či poškození může být jak záměrem útočníka, tak důsledkem např. nevhodného vtipu, nedorozumění mezi obětí a útočníkem, nedomyšlením důsledků jednání ze strany útočníka atd. Oběť je poškozována opakovaně, ať už původním útočníkem či osobami, které se do kyberšikany zapojují později.²³

Kyberšikana úzce souvisí s šikanou. Zatímco klasická šikana se může projevovat jak fyzickými útoky, tak útoky psychickými, kyberšikana se odehrává pouze v psychické rovině, je tedy druhem psychické šikany. Projevuje se především ponižováním, nadáváním, urážením, zastrašováním, vyhrožováním, vydíráním, obtěžováním a pronásledováním oběti - což jsou typické projevy psychické šikany. Útoky se však odehrávají ve virtuálním prostředí, které díky svým specifickým možnostem posouvá důsledky takového jednání mnohem dál.

²² VÁGNEROVÁ, K., BAJEROVÁ, M. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7 s. 91, 92

²³ Krejčí, V. *E-Bezpečí*, 2010. [Online] <https://e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kybersikana/1335-kdo-jsou-vlastne-pachatele-kybersikany>

Nejčastější typy kyberšikan jsou:²⁴

- Provokování a zápal pro online „boje“ – flaming. (Pojem „flaming“ označuje hádku, která probíhá mezi uživateli na diskusním fóru nebo chatu. Jelikož slovo „flame“ znamená v překladu plamen, můžeme tedy říci, že se jedná o plamennou výměnu názoru. Tedy jedná se o hádku, která již překročila hranice klasické výměny názorů, o hádku, při které jsou používány vulgární výrazy, výhrůžky, urážky. Pokud má tato hádku dlouhodobější charakter, označujeme tento stav jako tzv. flame war)

Někteří jedinci se za účelem provokace zúčastňují internetových diskusí, vkládají pak do diskusí kontroverzní výroky či urážejí, často s použitím vulgárních výrazů, ostatní účastníky diskuse.

- Posílání obtěžujících zpráv – harrasment. (Opakované posílání urážlivých a hanlivých zpráv)
- Očerňování – denigration. (zasílání nebo zveřejňování hrubého pomlouvání nebo osočování s cílem, zničit dobrou pověst oběti u přátel a v kolektivu)
- Napodobování, používání cizí identity – impersonating (zasílání lidem urážlivých zpráv jménem oběti s cílem dostat oběť do problému a ohrozit její pověst, popřípadě vztah k blízké osobě – častým motivem bývá žárlivost)

Ke krádežím identity stejně jako k útokům na identitu dochází, když se někdo vydává za osobu jiného. Mezi krádeží identity a útokem na identitu poškozené osoby je rozdíl v tom, jaký z toho má pachatel užitek.

Při krádeži identity se pachatel vydává za cizí osobu, aby z tohoto měl nějaký prospěch, tedy pachateli nejde o osobu poškozeného, ale o svůj osobní prospěch. Naproti tomu při útocích na identitu pak jde o osobu poškozeného. V případě útoku na identitu spojené s kyberšikanou se pak agresor úmyslně vydává za poškozeného, aby poškodil online reputaci poškozeného a rovněž, aby mu ublížil v běžném životě. Agresor tak často vytváří jménem poškozeného různé webové stránky, diskutuje na internetových fórech a chatech pod přezdívkou nebo přímo pod jménem poškozeného a to vždy takovým způsobem, aby poškozenému ublížil.

²⁴ HOLLÁ, K. *Sexting a kyberšikana*, Bratislava: Iris, 2016. 165 s. ISBN 978-80-8153-061-6., s.47-48

- Odhalování tajemství – outing. (zveřejňování a šíření intimních a důvěrných informací oběti)
- Podvádění a manipulace – trickery. (manipulativní jednání s obětí za účelem získat důvěrné správy a tajemství, informace, které mohou dostat oběť do rozpaků a stresu a připravit ji na možné vydírání)
- Vyloučení z online komunity – exclusion. (nepovolení jednotlivci být součástí komunity, účastnit se komunikace apod. Oběť je agresorem účelově vyloučena ze skupiny, do které by chtěla patřit. I když při vyloučení schází přímý projev agrese, tak dané jednání je pro oběť velmi ubližující a to hlavně z frustrace z nenaplněných cílů a potřeb někam patřit, být součástí nějaké skupiny.)
- Fackování pro zábavu – happy slapping. (nahrání a zveřejnění ponížení oběti formou fyzického násilí) Jedná se o napadení kolemjdoucích dospívajícím jedincem či skupinou dospívajících, přičemž je tato situace zároveň natáčena na video a je následně zveřejněna na internetu. (Poprvé byla tato forma kyberšikany použita v britském metru.)

V současné době již happy slapping neznamena jen fackování oběti agresorem, ale často se jedná také o útoky závažnějšího charakteru, které se již nacházejí za hranici zákona, někdy také spojeny se svlékáním oběti. V současné době známe již i případy, kdy zveřejnění a šíření těchto videí vedlo oběti k sebevraždě²⁵

- Pronásledování na internetu – cyberstalking. (využívání internetu či mobilních telefonů k zasílání nevyžádaných obtěžujících emailů či zpráv s nenávisným, nemravným nebo zstrašujícím obsahem adresovaných přímo oběti)²⁶
- Sexting – složenina slov sex a texting. (elektronické rozesílání zpráv, fotografií či videí se sexuálním podtextem s cílem poškodit, vydírat osobu v těchto materiálech publikovanou)

Tak jako existuje mnoho typů obtěžování oběti elektronického násilí, existuje i více možností, jak vyhlédnutou oběť pomocí informačních a komunikačních technologií způsobit obtěžovat. Může se tak dí:

²⁵ ČERNÁ, A. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha : Grada Publishing,, 2013. s. 83

²⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8. s. 54

- Zasílání urážlivých a zastrašujících správ pomocí počítače, mobilního telefonu. (SMS, e-mail)
- Rozesílání zesměšňujících videí, fotografií oběti apod. (messenger, youtube)
- Vytváření negativních internetových anket. (kdo je nejškaredší, nejhloupější)
- Zveřejňování fotomontáží pornografie s tváří oběti.
- Nahrávání epizod ponižování bytím, kopáním, svlékáním apod. oběti a následným zveřejňováním na síti.
- Rafinované dlouhodobé „hry“. (vytvoření profilu fiktivního kamaráda, obdivovatele, popřípadě zamilovaného do oběti a sledování vývoje situace v kolektivu, který se baví na účet oběti)
- Nepřímé útoky a kyberšikana prostředníkem (rozesílání urážlivých zpráv a nevhodných materiálů jménem oběti)

Kyberšikanu nemusíme hned zpozorovat. Příčiny mohou být různé, sami dospělí se nepohybují ve virtuálním světě tak jako děti a ani samotné děti nemají většinou zájem do svého soukromí na sítích dospělého pustit. Je nutné si ale uvědomit, že kyberšikana není ve svých projevech izolovaná jen na tento virtuální svět, ale projevuje se i ve světě reálném.

Když dítě začne blokovat například volání na telefon, nečekaně přestane používat sociální síť, nechce chodit ven mezi děti, stává se uzavřeným, toto všechno by nás mělo varovat, že se něco děje a tím by mohla být šikana a kyberšikana dítěte. Na začátku je kyberšikanu snadnější zastavit a zabránit tak jejím následkům nebo je alespoň zmírnit, než ve stádiu pokročilém. Je nutné pozorovat chování dětí a věnovat jejich odchylkám v normálním chování více pozornosti.

Pokud dochází k takovému jednání, oběť by měla zachovat chladnou hlavu a v žádném případě neoplácet stejnou mincí. Těžko se potom rozlišuje, kdo je útočníkem a kdo vlastně obětí. Dítě by mělo ukázat jednoznačný postoj vůči útočníkovi „nejsem pro tebe ten pravý“. Dítě by se mělo v každém případě svěřit dospělému (rodič, učitel, výchovný poradce, školní psycholog), jelikož se málokdy dokáže vypořádat s kyberšikanou samo.

Skutečně největším rozdílem mezi klasickou a kyberšikanou je anonymita. Ta je na internetu v každém okně, diskusi atd. Většina obětí netuší, kdo jim vyhrožuje, kdo je zesměšnil apod. Řekl bych, že anonymita je právě ten aspekt, který nabízí páchání kyberšikany i jedincům, kteří by si na klasickou šikanu nikdy netroufli.

Neocenitelné pro pachatele je velké publikum. Dále je to v případě kyberšikany neomezené časové rozmezí, minimální, nebo dokonce žádná kontrola a žádné obavy z odplaty oběti. Navíc internet stírá díky své anonymitě socioekonomický status uživatelů, fyzické proporce i rodinné prostředí.

Pachatelé kyberšikany jsou častěji chlapani než dívky. Důvody jsou prosté – větší počítačová gramotnost, více času tráveného na počítači, větší „odvaha“. Pachatelé z řad chlapců mají větší znalosti internetových aplikací, ovládají programy na úpravu fotografií a videí. To ale neznamená, že v řadách pachatelů nejsou dívky. Ty se ale mnohdy spokojí jen s mobilními telefony, popř. uveřejněním videa. Jedná se samozřejmě o jedince, jejichž rodiče se jen pramálo zajímají o to, k čemu jejich ratolesti mobilní telefon nebo internet používají.

V mnohých případech jsou pachatelé sami obětí kyberšikany, nebo alespoň jejími pozorovateli. Zatímco u klasické šikany je agresor většinou fyzicky zdatnější, v kolektivu poměrně oblíbený, dovede si kolem sebe vytvořit jakousi „tlupu“ přátel, pachatel kyberšikany nic takového nepotřebuje. Může to být fyzicky slabý jedinec, který nemusí mít ve skupině žádnou prestiž.

Pachatelem se může stát po větší hádce nečekaně i náš nejlepší přítel. Možná že si to ani sám neuvědomí, co nám může např. zveřejněním jednoho soukromého videa způsobit za problémy.

Stejně tak se obětí může stát kterýkoli jedinec. Avšak u obětí kyberšikany najdeme více společných znaků s oběťmi klasické šikany než u pachatelů. Bývají to jedinci, kteří mají málo kamarádů, kontakty navazují převážně na internetu. Skoro polovina obětí jsou uživateli sociálních sítí Facebook, Myspace, Libimseti, na kterých uveřejňují osobní informace, fotografie apod.

Oběť si šikanu vůči své osobě často nepřipouští, uveřejněná videa a komentáře bere jako zábavu, a pokud už si psychické násilí připustí, snaží se za ním zamést stopy (vymaže profily, emaily), protože se obává ostudy a výsměchu. Pokud už se oběť se svým problémem někomu svěří, podaří se jen málokdy jedinci účinně pomoci. Rodiče ani někteří pedagogové si často s kyberšikanou neví rady, obávají se obrátit na Policii ČR s domněním, že se policie nebude takovými problémy zabývat. Málokdy rodiče či škola vyhledají pro oběť vhodnou terapii, pokud je zapotřebí.

3 Kyberšikana a trestní právo

Jak už jsem zmínil v úvodu, český právní řád nezná a nemá definován pojem kyberšikany. Právo specifické prostředky proti ochraně před kyberšikanou neposkytuje. Přináší to samozřejmě různé komplikace při klasifikaci tohoto jednání pro ty, kteří mají problém řešit. Kyberšikana jako taková není žádným přestupkem ani samostatným trestným činem. Často však chování, které tímto výrazem označujeme, naplňuje znaky některého z přestupků, nebo dokonce naplňuje skutkové podstaty některých trestných činů. Kyberšikanou lze nazvat třeba pomluvu, nebezpečné pronásledování neboli stalking, vydírání apod.

I když výraz kyberkriminalita není z hlediska českého zákona úplně přesně definována, lze se odrazit od budapešťské úmluvy z roku 2001, která byla později implementována do české sbírky zákonů. Prakticky se jedná o trestné činy páchané zejména v internetovém prostředí, na sociálních sítích a podobně. Vedle podvodů v bankovníctví je nejčastěji se vyskytující se vydírání a šikana.

Nejvíce poškozených je mezi dětmi. Zejména mladé dívky často naletí podvodníkovi, zašlou mu nějaké důvěrné fotografie a on je pak pod pohrůžkou jejich zveřejnění vydírá a nutí například k sexuálním praktikám.

Oběť kyberšikany má možnost domáhat se i přiměřeného zadostiučinění za nemajetnou újmu způsobenou zásahem do osobnostních práv bez ohledu na to, zda je jednání trestným činem či přestupkem. Aby se svých nároků mohla domoci, musí však znát identitu osoby, která do práva na ochranu osobnosti prostřednictvím internetu zasáhla, což není, zvláště na některých internetových stránkách, pravidlem. Nemožnost identifikace této osoby je praktickou překážkou uplatnění práva.²⁷

²⁷ FIALOVÁ, E., *Právní prostředky ochrany před kyberšikanou v České republice* [Online], Praha, 2015. Dostupné z WWW https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/kybers-780-ikana-analy-769-za-popularizac-780-ni-769-ef_edit.pdf, str. 17

3.1 Česká právní úprava kyberprostoru a kyberkriminality – celkový přehled

Ačkoliv jsou pojem a projevy kyberšikany celkem výstižně definovány a jen málokdo neví, co by si pod tímto slovem představil, není kyberšikana jako taková jmenovitě uvedena v ustanoveních trestního zákoníku, či jiného zákona platného na území České republiky. Jednotlivé fáze, či projevy kyberšikany však mohou svojí intenzitou a mírou společenské škodlivosti naplňovat skutkovou podstatu přestupků proti občanskému soužití dle ustanovení § 7 odstavce 1 a 2 zák. č. 250/2016 Sb. O přestupcích, avšak velmi často se agresor kyberšikany dopouští spáchání protiprávního jednání proti ustanovení v následujících zákonech:

Trestní zákoník (zákon 40/2009 Sb.)

Trestné činy proti svobodě

- § 175 Vydírání
- § 176 Omezování svobody vyznání

Trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

- § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv
- § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí
- § 184 Pomluva

Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

- § 191 Šíření pornografie
- § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií
- § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie

Trestné činy proti majetku

- § 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací

Trestné činy narušující soužití lidí

- § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
- § 353 Nebezpečné vyhrožování
- § 354 Nebezpečné pronásledování

- § 355 Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob
- § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

Zákon o elektronických komunikacích (127/2005 Sb.)

- § 67 Identifikace zlomyslných nebo obtěžujících volání
- § 93 Zneužití elektronické adresy odesílatele

Zákon o ochraně osobních údajů (101/2000 Sb.)

3.2 Použitelné právní úpravy pro řešení kyberšikany mezi mládeží:

Nezletilí dle zákona, tedy děti do 15 let, nejsou sice odpovědné trestně ani za přestupek, avšak nejsou ani „beztrestné“. Dopustí-li se trestného činu, může jim soud uložit jedno či více tzv. opatření (např. výchovné omezení v podobě nestýkání se s určitými osobami nebo nezdržování se na určitém místě). V 15 - 18 letech se dítě nazývá mladistvým, stává se odpovědným za přestupek a je-li dostatečně rozumově a mravně vyspělé, aby mohlo rozpoznat protiprávnost svého jednání nebo ho ovládat, pak i trestně odpovědným.

Pro prevenci a řešení kyberšikany mohou školy a rodiče vycházet zejména ze školského zákona. Pokud řešení případu kyberšikany nespadá do zákonné kompetence školy, mohou se rodiče a učitelé domoci práva v občansko - či trestně - právním řízení.

Ačkoliv neexistuje zákon, podle kterého by vysloveně kyberšikana byla trestným činem, na její jednotlivé projevy lze uplatnit právní normy:

- Zveřejnit videa nebo fotografie bez souhlasu dotčených osob znamená porušit osobnostní práva. Je možné požadovat jejich stažení.
- Pokud někdo rozšiřuje lži nebo urážky, např. na sociálních sítích nebo e-mailem, je možné uplatnit si nárok na to, aby se jiná osoba zdržela určitého jednání. Kromě toho můžeme podat trestní oznámení za pomluvu nebo očerňování.
- Pokud nás někdo neustále uráží nebo obtěžuje přes e-mail, chat či esemesky, můžeme se za určitých okolností odvolat na zákon na ochranu osobnosti a soukromí.

Zde je výčet nejužívanějších zákonů a paragrafů:

Zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon)

- § 22, odst. 1, písm. b a c: (1) Žáci a studenti jsou povinni

b) dodržovat školní a vnitřní řád a předpisy a pokyny školy a školského zařízení k ochraně zdraví a bezpečnosti, s nimiž byli seznámeni,

c) plnit pokyny pedagogických pracovníků škol a školských zařízení vydané v souladu s právními předpisy a školním nebo vnitřním řádem.

- § 29, (1) Školy a školská zařízení jsou při vzdělávání a s ním přímo souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinny přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.
- § 30, (1) Ředitel školy vydá školní řád; ředitel školského zařízení vnitřní řád. Školní řád a vnitřní řád upravuje

c) podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků nebo studentů a jejich ochrany před sociálně patologickými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí.

Zákon č. 89/2012Sb. (občanský zákoník - NOZ)

NOZ ochranu osobnosti deklaruje v úvodním ustanovení § 3 odst. 2 písm. a), ve kterém jsou uvedeny základní právní zásady soukromého práva: každý má právo na ochranu svého života a zdraví, jakož i svobody, cti, důstojnosti a soukromí. Základní právní úprava je obsažena v oddíle šestém (Osobnost člověka) v rámci druhé hlavy (Osoby) první části (Obecná část) – §81 až §117. NOZ, v oddíle pátém (Jméno a bydliště člověka) v rámci druhé hlavy (Osoby) první části (Obecná část) – §§ 77 -80.²⁸

Z hlediska Policie České republiky mohou policisté řešit vybrané skutkové podstaty trestných činů souvisejících s kyberšikanou z pohledu trestního zákoníku **Zákona č. 40/2009 Sb.** Policie České republiky může konat ve skutkových podstatách následujících trestných činů s uvedením maximálních trestů:

- § 144 Účast na sebevraždě – trest odnětí svobody až 12 let

- § 175 Vydírání – trest odnětí svobody až 16 let
- § 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji – trest odnětí svobody až 8 let
- § 181 Poškození cizích práv – trest odnětí svobody až 5 let
- § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv – trest odnětí svobody až 10 let
- § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí – trest odnětí svobody až 8 let
- § 184 Pomluva – trest odnětí svobody až 2 roky
- § 191 Šíření pornografie – trest odnětí svobody až 5 let
- § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií – trest odnětí svobody až 8 let
- § 209 Podvod – trest odnětí svobody až 10 let
- § 230 Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací – trest odnětí svobody až 8 let
- § 231 Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat – trest odnětí svobody až 5 let
- § 232 Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti – trest odnětí svobody až 2 roky
- § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci – trest odnětí svobody až 3 roky
- § 353 Nebezpečné vyhrožování – trest odnětí svobody až 2 roky
- § 354 Nebezpečné pronásledování – trest odnětí svobody až 3 roky
- § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod – trest odnětí svobody až 3 roky
- § 357 Šíření poplašné zprávy – trest odnětí svobody až 8 let

3.3 Nejčastější trestné činy v souvislosti s kyberšikanou.

Trestné činy v souvislosti s šikanou, které mohou řešit základní útvary – Obvodní oddělení Policie České republiky dle Trestního zákoníku č. 40/2009.

Nejčastěji jde o zaslání urážlivých či zesměšňujících zpráv pomocí e-mailu, chatu, různých instant messengerů nebo třeba SMS. Řadíme sem i pořizování zvukových nebo obrazových záznamů a jejich následné zveřejnění na internetu ať už v upravené nebo neupravené podobě. Setkat se můžeme i s falešnými internetovými stránkami nebo se zneužitím cizího, například e-mailového účtu. Vše s jediným cílem. Poškodit určitou osobu.

Asi s nejzávažnějším jevem, se kterým se můžeme setkat, je takzvaný kybergrooming. Tento termín označuje chování uživatelů internetu, které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. V tomto případě se v naprosté většině případů bavíme o dospělém útočnickovi a dětské oběti. Co může být výsledkem takové schůzky asi každý tuší. Útok na nic netušící oběť, ať už fyzický či sexuální. S tímto jevem se nejčastěji můžeme setkat na veřejném chatu, internetových seznamkách, během používání instant messengerů a v současné době na velmi populárních sociálních sítích. Pokud se tito potencionální útočníci vyskytují na inzertních portálech nebo stránkách zaměřených na volnočasové aktivity, jsou to stránky primárně určené dětem.

Tento jev – kybergrooming - má určité charakteristické znaky a útočníci typické chování. Útočníci s potencionální obětí komunikují delší dobu, někdy i déle, než rok, zajímají se o rozvíjení vzájemného vztahu. Typická je snaha o udržení vztahu v tajnosti, do konverzace vkládají témata sexuální povahy a výjimečné není ani uplácení oběti pomocí dáreků, kreditu do mobilního telefonu nebo finanční odměny. Útočníci se často vydávají za dítě blízké věku potencionální oběti – nikdo z případných pachatelů nebude na internetu vystupovat pod svou skutečnou identitou.

Příkladem a dokladem, že se tak opravdu děje je i nedávno realizovaný snímek „V síti“. Pouze pět hodin trvalo, než 83 mužů ve věku 23-63 let zareagovalo na fiktivní profil 12leté dívky.²⁹

²⁹ CHALUPOVÁ, B., KLUSÁK, V. Dokumentární film, *V síti*
Dostupné z WWW <https://www.csfd.cz/tvurce/144749-barbora-chalupova/zajimavosti/>

Dalším je kyberstalking – nebezpečné pronásledování určité osoby s využitím informačních a komunikačních technologií. Nebezpečné pronásledování, trestný čin v trestním zákoníku uvedený od roku 2010, je nejčastěji doménou bývalých partnerů a bývá spojen s dalším „novým“ trestným činem, nebezpečným vyhrožováním.

K méně závažným činům patří hoax (zprávy, které se snaží šířit paniku nebo nabízejí nebezpečné rady po e-mailu), SMS spoofing (rozesílání SMS zpráv prostřednictvím formuláře na webových stránkách v počtu desítek i stovek).

Trestné činy dle Trestního zákoníku s vazbou na možné kyberšikanování:

- § 144 Účast na sebevraždě
- § 180 Neoprávněné nakládání s osobními údaji
- § 181 Poškození cizích práv
- § 182 Porušení tajemství dopravovaných zpráv
- § 183 Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí
- § 184 Pomluva
- § 352 Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci
- § 353 Nebezpečné vyhrožování
- § 354 Nebezpečné pronásledování
- § 356 Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod
- § 357 Šíření poplašné zprávy.³⁰

³⁰ TRESTNÍ ZÁKONÍK Zákon 40/2009 Sb.

4 Prevence a kde hledat v případě nutnosti pomoc?

Společně se stoupajícími projevy kyberšikany stoupá i množství a odbornost různých organizací, které se s problematikou kyberšikany zabývají a které přes své projekty s tímto negativním jevem bojují. V rámci prevence je v České republice realizováno množství projektů. Každý kraj se do těchto projektů zapojil v menší či větší míře a tyto projekty korespondují s náplní práce pracovníků policejních složek.

V posledních letech velkou práci na poli prevence sehraává ve spolupráci s Policií České republiky internetový portál Seznam.cz, který vytvořil výuková videa se zaměřením na kriminální jednání, páchané ve virtuálním světě internetu, pojednání o tom jak se bránit šikaně, ale také naturalisty ukazuje, jak až nejhůře může toto jednání končit. Videa jsou přístupná na internetu pod názvy „Seznam se bezpečně 1-3“ a jejich popularizaci a uvedení do škol přitažlivou formou organizoval manager Seznamu.cz pan Martin Kožíšek a velmi účinně mu pomáhal i idol mládeže, zpěvák Ben Cristovao.

Rady a pomoc může postižený hledat u proškolených pracovníků ve školách, obrátit se na policii nebo komunikovat a řešit své problémy prostřednictvím help-linek na internetu nebo telefonicky. Ve stručném přehledu uvádím v příloze 1, hlavní organizace a instituce, které jsou připraveny pomoci postiženým šikanou.³¹

Záměrem preventivních opatření je předejít útokům a obrana před agresorem. Škola v rámci multimediální výchovy by měla žáky seznámit s pravidly používání komunikačních technologií ve škole a tak snížit riziko útoků. Podobně jako u klasické šikany, nelze říct, že se kyberšikana ve škole nevyskytuje na základě toho, že o ní nevíme

Prevenici zaměřenou na oblast kyberšikany a dalších forem kybernetické agrese lze realizovat ve formě *specifické* i *nespecifické*.³²

Specifickou primární prevenci lze rozdělit do tří úrovní:

- Prevenci všeobecnou (zasahuje celou třídu, školu apod. bez rozdílu). Sem lze zahrnout aktivity typu dlouhodobé preventivní programy, interaktivní besedy,

³¹ Viz Příloha 1

³²JURKOVÁ, K., *Metodika k prevenci a řešení kyberšikany*, Dostupné z WWW: <https://www.sosbites.cz/images/stories/Dokumenty/Kyber%C5%A1ikana.pdf>.

projektové dny atd. Zároveň lze témata primární prevence zahrnout do výuky, propojit s průřezovými tématy a klíčovými kompetencemi žáka.

- Prevence selektivní (zasahuje osoby, u kterých jsou ve zvýšené míře přítomny rizikové faktory pro vznik a vývoj různých forem rizikového chování, např. děti z vyloučených lokalit, děti s poruchami chování apod.).
- Prevence indikovaná (zacílena na situace, kdy se ve třídě/škole již kyberšikana vyskytla).

Nespecifická prevence je pak zaměřena na rozvoj zdravého klimatu ve třídě a škole, posilování dobrých vztahů mezi dětmi apod.

Jak předcházet kyberšikaně na úrovni školy:

Vytvořit si základní přehled o tom, jaká je situace na vaší škole. K orientačnímu zmapování kyberšikany ve škole můžete použít orientační rozhovor se studenty. Na základě výsledku prováděného mapování projevů kyberšikany na škole promyslet, jaká preventivní opatření kyberšikany zavedete a realizovat je. Mohou to být opatření navrhovaná MŠMT:

- Zanést do školního řádu pravidla používání ICT, intranetu a mobilních telefonů (během vyučování, přestávkách, v areálu školy).
- Informovat žáky o „netiketě“ a „listině práv dětí na internetu“. O těchto listinách by měli být informováni i rodiče nezletilých žáků, např. vyvěšením na webových stránkách škol. Netiketa je pojem označující etiketu v online prostředí neboli zásady chování na internetu. Nejde však o žádný ucelený systém zásad, který je nutno dodržovat, neboť existuje těchto souborů hned několik a stejně jako je to s klasickou etiketou, jde pouze o soubor doporučení, jež nejsou právně vymahatelná. S pravidly netikety by měly být seznámeny všechny děti. Netiketa, neboli etiketa na netu má následující doporučení:³³

1. Nezapomínej, že na druhém konci jsou lidé a ne počítač. To, co napíšeš do počítače, bys možná do očí nikdy nikomu neřekl.

³³ *Komunikace se světem* [online] [cit. 2021-19-2]

Dostupné z WWW: <<https://bezpecne-online.saferinternet.cz/surfuj-bezpecne/komunikace-se-svetem/item/53-netiketa>>

2. Běžná pravidla slušnosti z běžného života platí i na internetu. Co je nevhodné v obvyklém životě, je samozřejmě nevhodné i na internetu.

3. Když si píšeš s nějakým cizincem, snaž se taktně zjistit, s kým mluvíš. Na internetu můžeš potkat lidi z celého světa, a v každé zemi platí trochu jiná morálka. Co je dovolené na americkém chatu, se nemusí tolerovat na arabském internetu, a to platí o všech podobných skupinách. O politice, náboženství, intimních věcech a o podobných delikátních záležitostech proto diskutuj opatrně a v mezích slušnosti. Snadno bys mohl někoho urazit.

4. Ber ohled na druhé. Ne každý má tak dobré internetové připojení jako ty. Někteří se připojují z domu přes vytáčené připojení a draze za to platí. Neposílej proto zbytečně velké e-mailové zprávy a přílohy se snaž komprimovat. Při posílání velkých obrázků např. na diskusní server využívej funkci náhledu obrázku.

5. I když píšeš bez diakritiky, snaž se psát srozumitelně. Ať ten, komu píšeš, ví, že ti na něm záleží.

6. Nebud' grobián, nerozesílej žádné lži ani polopravdy nebo soukromé informace o někom druhém.

7. V diskuzi pomáhej. Když má někdo v diskuzi nějaký problém, odpověz mu, pokud znáš odpověď. Příště zase někdo jiný pomůže tobě. Platí zásada: „Napřed poslouvej, pak piš.“

8. Respektuj soukromí jiných. Pokud ti omylem přišla zpráva, která ti nepatří, smaž ji a odesílatele slušně upozorni na chybu.

9. Nezneužívej svou moc nebo své vědomosti. Pokud jsi správce serveru, máš sice přístup k poště ostatních, ale nemusíš ji neustále kontrolovat jenom tak z nudy, když umíš hackovat, nemusíš to pořád zkoušet.

10. Odpouštěj ostatním chyby. I ty je děláš. Nevysmívej se jim a nenadávej na ně.

11. Nešíř hoaxy. Zahlcují internet. Pokud ti přijde hoax, slušně upozorni jeho odesílatele, že takové chování je nevhodné.

12. Nerozesílej spam a reklamu.

13. Neporušuj autorská práva.

- Instalovat a využívat software, který v učebnách vyučujícímu umožňuje informovat se přes svůj počítač, co právě žák na své ploše dělá. (Informovat o tomto opatření žáky a systém nezneužívat!)

- Být vzorem vhodného užívání moderních technologií.
- Pracovat na povědomí žáků o rizikovém chování na internetu.
- Definovat kompetence v rámci školy a na akcích konaných školou mimo místo, kde se uskutečňuje vzdělávání).
- Začlenit témata spojená s rizikovým chováním na internetu do výuky.
- Vzdělávat pedagogy.
- Podporovat pozitivní využívání technologií.
- Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nevíš, kdo se skrývá za monitorem na druhé straně.

S pravidly listiny práv dětí na internetu by měli být seznámeni nejen žáci škol, ale také by měly vejít do povědomí veřejnosti. A o jaká pravidla se jedná?³⁴

1. Mám právo bádát, učit se a užívat si na internetu všechny dobré věci
2. Mám právo nevyplňovat na internetu žádné formuláře a neodpovídat na otázky.
3. Mám právo uchovávat veškeré informace o sobě v tajnosti.
4. Mám právo se na internetu cítit bezpečně a být v bezpečí.
5. Mám právo ignorovat e-maily a zprávy od lidí, které neznám nebo kterým nevěřím.
6. Mám právo vždy požádat rodiče nebo vychovatele o pomoc.
7. Mám právo necítit se provinile, když se na obrazovce počítače objeví odporné věci.
8. Mám právo nahlásit dospělým každého, kdo se na internetu chová divně.
9. Mám právo, aby mne nikdo neobtěžoval a netrápil.
10. Mám právo, aby mi lidé na internetu prokazovali respekt

³⁴ *Bezpečný internet dětem* [online]. Nadace Naše Dítě. (nedatováno). [dat. cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z: WWW <https://www.nasedite.cz/kampan/bezpecny-internet-detem-67/>

5 Jak se chránit před kyberšikanou?

Problematika nebezpečných komunikačních jevů je relativně nová. V médiích se jen zřídka kdy mihne nějaká velmi závažná kauza, která měla destruuující dopad na oběť. Těmto kauzám navíc věnují větší pozornost především bulvární média, která se z nich obvykle snaží udělat spíše honbu za senzací, než aby seriózně upozorňovala na problém, kterým kyberšikana je. Bohužel teprve na základě těchto kauz společnost začíná uvažovat o nějakých systémových opatřeních, jako je např. úprava legislativy. Prevenci se v tomto úmyslu věnuje jen malá pozornost.

5.1 Možnosti ochrany před kyberšikanou?

Respektovat ostatní uživatele - Je to v podstatě stejné pravidlo, kterým bychom se měli řídit i v normálním životě, tedy: „Nechť druhým to, co nechceš, aby činili tobě.“ (*Konfucius*)

Nebýt přehnaně důvěřivý - podle statistik většina uživatelů ve virtuálním prostředí neříká pravdu. Anonymita prostředí a absence mimoverbálních znaků komunikace, na základě kterých rozeznáváme pravdu a lež v reálné komunikaci, toto chování usnadňuje.

Nesdělovat citlivé informace, které by mohly být zneužity - jedná se především o osobní údaje, osobní fotografie, své problémy, hesla k elektronickým účtům apod. To platí i o informacích, fotografiích atd. našich příbuzných a známých. K citlivým osobním údajům patří také hesla k elektronickým účtům, která by pro nás měla být důvěrná minimálně stejně jako PIN kreditní karty. Na svých virtuálních účtech (např. účtu k e-mailu, k chatu, účtu do vzdělávacího prostředí apod.) sice nemáme uložené peníze, ale útočník se jejich prostřednictvím může dostat k našim osobním údajům a ty zneužít, může s účtem manipulovat, popř. může zneužít naši virtuální totožnost k nezákonné činnosti. K velmi rizikovému chování patří také zveřejňování osobních fotografií. Ty totiž patří k nejcitlivějším osobním údajům.

Seznámit se s pravidly služeb internetu a GSM sítí - Seznámením se s pravidly se můžete sami vyvarovat jednání, které je v rozporu s používáním dané služby. Díky nim ale také budete vědět, co si k vám mohou ostatní uživatelé dovolit, případně jak se

proti nevhodnému chování bránit a na koho se s problémy obrátit (většinou to bývá poskytovatel služby).

Seznámit se s riziky, které souvisí s elektronickou komunikací - Pokud budeme předem vybaveni souborem informací o dané problematice, v našem případě o kyberšikaně (tj. co přesně je kyberšikana, jak se projevuje, jak ji řešit, koho požádat o pomoc apod.), budeme mít mnohem větší šanci problém zvládnout. V tomto směru hraje klíčovou roli prevence, která by měla nastoupit samozřejmě ve chvíli, kdy dítěti poprvé pořídíme mobilní telefon nebo kdy se poprvé připojí na internet. Na prevenci by se měly podílet všechny složky, které se podílí na výchově dítěte, tedy rodina, škola i celá společnost. Tak jako připravujeme své děti na to, aby zvládly nástrahy skutečného světa, musíme je naučit překonávat i problémy, se kterými se mohou setkat ve světě virtuálním.³⁵

5.2 Jak postupovat, když se staneme obětí kyberšikany

Ukončení komunikace - nekomunikovat s útočníkem, nesnažit se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožovat, nemstít se. Pokud se podaří zvládnout tuto fázi, máte možná vyhráno. Útočník to dříve nebo později vzdá, protože jeho námaha nepřinese prakticky žádnou odezvu. I když tento krok může vypadat poměrně jednoduše, pro oběť může být velmi obtížný. Lidé mají v sobě hluboko zakořeněnou potřebu bránit se. Pasivní reakce na útok je tak pro člověka něco nepřirozeného. Přesto je to v této situaci účinný způsob jak útočníka odradit.

Blokování útočníka - zamezit útočnickovi přístup k vašemu účtu nebo telefonnímu číslu (zablokovat si přijímání útočnickových zpráv či hovorů, změnit svou virtuální identitu) a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (nahlaste útočníka poskytovateli/správci služby). Vzhledem k tomu, že útočník může své virtuální identity jednoduše měnit, blokování mu nemůže definitivně zabránit v dalších útocích. Jde tedy spíše o to znesnadnit mu jeho počínání.

Identifikace útočníka - tento postup by však neměl být v rozporu s ukončením komunikace v prvním bodě. Od útočníka samotného bychom tyto informace pravděpodobně stejně nezjistili, takže by bylo zbytečné se o to vůbec pokoušet. Více informací však můžeme zjistit nenápadným pátráním. Můžeme se podívat např. do

³⁵Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/prevence-kybersikana.aspx>, Prevence - Preventisté radí

útočnickova profilu a informace v něm obsažené hledat dále na internetu. V případě, že má útočník účet na sociální síti, může nám leccos napovědět např. okruh jeho známých atd.

Oznámení útoku - i když se v důsledku útoku můžete cítit poníženi a zranitelní, můžete pociťovat obavy z reakcí okolí apod., nikdy nezůstávejte na řešení problému sami. Svěřte se. Určitě máte ve svém okolí mnoho lidí, kterým na vás záleží a rádi vám pomohou. Navíc vzhledem k tomu, že nebudou osobně zainteresováni, pomohou vám situaci řešit s chladnou hlavou a s určitým odstupem. Možná zjistíte, že i oni se s podobným problémem někdy dřív setkali a mohou vám tak předat cenné zkušenosti, které při řešení získali.³⁶

Stane-li se obětí kyberšikany dítě, je velmi důležité, aby o situaci informovalo dospělého člověka. Pokud oběť kyberšikany tuto skutečnost nikomu nesdělí, útočník možná přestane, už nebude ubližovat jí, ale najde si někoho jiného. Je důležité, aby oběť nezůstala na řešení problému sama, pokud jde o dítě, to by se mělo svěřit dospělé osobě (rodič, učitel), a zároveň někomu s vyššími IT schopnostmi, aby bylo vyšetřování události úspěšné. Dospělí mají mnohem více zkušeností s řešením problémů obecně, proto mohou nabídnout účinnější rady než kamarádi. Dospělí jsou schopni lépe posoudit, kdy je problém natolik závažný, že je do řešení potřeba zapojit specializované instituce (policii, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.). Pro účely vyšetřování je nezbytné uchovávat si důkazy kyberšikany (SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, odkazy na webové stránky s problematickým obsahem apod.). Na základě těchto důkazů může být proti útočnickovi či útočnickům zahájeno vyšetřování.

Pokud víte o nějakém případě kyberšikany ve svém okolí, nebuďte nevšímaví. Podpořte oběti, poradte jim, co mají dělat a na koho se obrátit.

5.3 Jak má postupovat škola při odhalení kyberšikany?

Postup je v základech stejný jako při zjištění klasické šikany podle Metodického pokynu MŠMT z roku 2009 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. Jedná se zejména o to, důkladně vyšetřit všechny incidenty tak, aby případní viníci, mohli být kázeňsky vyřešeni. Je nutností si ponechat všechny důkazy

³⁶ KREJČÍ, V. *Kyberšikana kybernetická šikana* (studie), Olomouc 2010 Dostupné z WWW: file:///C:/Users/Alena/AppData/Local/Temp/Kybersikana%20-%20studie.pdf, s.48

kyberšikany pro eventuelní další postup. Škola by měla informovat rodiče agresora o jeho chování s tím, že takovéto chování škola nemíní tolerovat. Je důležité, aby škola takovéto jednání nebagatelizovala a opravdu ho řešila. Stává se totiž to, že škola doporučí přestup šikanovaného žáka na jinou školu, ale tím trestá oběť. V závažných případech je povinností školy o incidentu informovat policii, pokud se jedná o dítě ze sociálně slabší nebo narušené rodiny, tak i OSPOD. Protože některé případy nepřísluší do kompetence školy, je nutné poučit rodiče o tom, že se mohou k vyřešení závažnějších případů kyberšikany obrátit na právníka.³⁷

³⁷Dostupné z WWW: <https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=jak+se+chr%C3%A1nit+p%C5%99ed+kyber%C5%A1ikanou> Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016) Metodický_pokyn_2016

6 Kazuistika

V této části práce jsou uvedeny skutečné příběhy obětí kyberšikany a to jak ze zahraničí, tak i spáchané na území České republiky.

6.1 Případy kyberšikany v ČR

V České republice zatím není znám případ kyberšikany, jež by měl prokazatelnou souvislost se sebevraždou oběti. Případů kyberšikany u nás však přibývá a stoupá také jejich závažnost. V následující podkapitole jsou vybrány pro ilustraci kyberšikany případy, které se staly na území České republiky v průběhu několika posledních let.

Nová Ves u Chotěboře³⁸

Obětí drsné šikany se stal žák teprve čtvrté třídy Základní školy v Nové Vsi u Chotěboře na Havlíčkovobrodsku. Dva o rok starší spolužáci ho na půdě školy opakovaně fyzicky i slovně napadali. Často do něj strkali, shazovali na zem, mlátili ho pěstí do břicha i jiných částí těla. Součástí násilí bylo i ponižování. Intenzita násilí se ze strany starších spolužáků stupňovala až ve výhrůžky zapálením provázenými škrtáním zapalovače u hlavy a šermováním nožem u krku bezmocného chlapce. Vše dokonce vyústilo v jeho pořezání na pravé ruce.

Případ, který prověřovala i policie se sice odehrál ve školním roce 2009/2010, ale pro všechny aktéry je dodnes velmi živý. Poškozený chlapec totiž zažaloval jak své tyrany, tak i základní školu. Po všech chce skoro dvoumilionové odškodné. Kauzou se zabývají soudy v Havlíčkově Brodě a Hradci Králové. Policie nakonec případ odložila, protože se týkal nezletilých dětí.

Žaloba byla podána v září 2013. Kauzu řeší Okresní soud v Havlíčkově Brodě. Ten na základě znaleckých posudků lékařů nedávno rozhodl, že škola i zažalovaní spolužáci mají poškozenému chlapci zaplatit dohromady přes 430 tisíc korun. Proti tomu si ale obě strany sporu podaly odvolání. Rozhodnutí je nyní v kompetenci krajského soudu. Vzhledem k nouzovému stavu, ale zatím není jasné, kdy soud rozhodne.

³⁸ MARTÍNEK, R., *Drsná šikana*, článek In Třebíčský deník.cz
Dostupné z WWW: <https://trebicky.denik.cz/zlociny-a-soudy/drsna-sikana-chlapce-ohrozovali-spoluzaci-nozem-a-zapalovacem-20200408.html> publikováno 8.4.2020

Šlo o velmi závažný případ šikany, který na poškozeném zanechal velké trauma. Bezprostředně po násilnostech měl problémy začlenit se do kolektivu a soustředit se na učení. Psychické problémy měl i v budoucnu.

Česká Lípa³⁹

Během přestávky napadli tři žáci základní školy svého spolužáka. Tloukli ho a vulgárně mu nadávali. Incident si nahrávali na mobilní telefony.

Ostrava-Poruba⁴⁰

Jeden z žáků základní školy si nahrál pomocí mobilního telefonu, jak jeho kamarád z osmého ročníku bije tři starší žáky. „Víte, jak to bolí boxerem na hubu?“ ptá se na videonahrávce útočník chlapců stojících poslušně u zdi. Do každého ze spolužáků přitom uhodí tzv. boxerem, do jednoho dokonce i kopne. Tento záznam si pak žáci rozesílali mezi sebou.

Mariánské Lázně⁴¹

Čtrnáctiletý žák osmého ročníku základní školy byl fyzicky napaden žákem z jiné třídy (útočník ho mlátil pěstmi do obličeje). Další žák potyčku nahrával na mobilní telefon.

Moravská Třebová⁴²

Třináctiletý chlapec byl opakovaně napadán jak slovně, tak fyzicky. Tyto útoky se stupňovaly, až přerostly v zesměšňování velmi vulgárními výrazy a opakované fyzické napadání nejen ve škole, ale i mimo ni, (agresori jej škrtili, bili a kopali po celém těle). Nakonec chlapce ve třídě připoutali izolační páskou k židli, pak jej povalili na zem a naznačovali, že mu šlápnou na hlavu. Celé jednání si přitom natáčeli mobilním telefonem.

Velká nad Veličkou⁴³

Žák 9. ročníku brutálně napadl mladšího spolužáka. Několik minut jej kopal, fackoval, mlátil pěstí do obličeje a ponižoval. Desítky přihlížejících žáků agresora

³⁹ Dostupné z www.e-bezpeci.cz. (Projekt E-Bezpečí, Univerzita Palackého, 2007-2011)

⁴⁰ Dostupné z www.e-bezpeci.cz. (Projekt E-Bezpečí, Univerzita Palackého, 2007-2011)

⁴¹ Dostupné z www.e-bezpeci.cz. (Projekt E-Bezpečí, Univerzita Palackého, 2007-2011)

⁴² Dostupné z www.e-bezpeci.cz. (Projekt E-Bezpečí, Univerzita Palackého, 2007-2011)

⁴³ GURYČA, R., *Osmák brutálně zkopál spolužáka*, článek In Zpravodajství iDNES.cz, 22. prosince 2009 12:31,

povzbuzovaly a jeden z nich dokonce scénu nahrával na video. Nahrávka byla publikována na serveru YouTube.com, kde ji shlédlo přes 700 uživatelů.

Havířov⁴⁴

Devatenáctiletý mladík vyhrožoval prostřednictvím internetu smrtí žákům šestých tříd havířovské základní školy, kterou dříve sám navštěvoval. Video s výhrůžkami se objevilo na serveru YouTube a internetovém fóru zmíněné základní školy.

Klobouky u Brna⁴⁵

Poté, co se dívka šestého ročníku zastala šikanovaného spolužáka, stala se sama obětí nejprve fyzické šikany (např. píchání kružítkem do ruky) a následně také kyberšikany. Spolužáci na sociální síti Facebook založili stránku s její fotkou, kde jí nadávali a posléze vyhrožovali smrtí jí i její matce. V diskuzi např. řešili, kdo a jak by ji měl zabít. Během krátké doby získala stránka 84 členů, mezi nimi i několik dospělých osob. Když se dívka o existenci stránky dozvěděla, psychicky se zhroutila a musela začít užívat léky.

Olomouc⁴⁶

Student střední školy vytvořil na sociální síti Facebook stránku, ve které on i ostatní spolužáci ponižovali a uráželi neoblíbenou spolužačku. Nakonec dívce začali také vyhrožovat fyzickým ublížením a smrtí. V diskuzi např. řešili, jakým způsobem by se mohli zbavit jejího mrtvého těla, aby nemohla být identifikována (navrhovali, že by se mělo její tělo spálit, zuby rozřezat atd.).

⁴⁴ Dostupné z www.e-bezpeci.cz. (Projekt E-Bezpečí, Univerzita Palackého, 2007-2011)

⁴⁵ Dostupné z www.e-bezpeci.cz. (Projekt E-Bezpečí, Univerzita Palackého, 2007-2011)

⁴⁶ Dostupné z www.e-bezpeci.cz. (Projekt E-Bezpečí, Univerzita Palackého, 2007-2011)

Ilustrační případ kyberšikany mezi školní mládeží⁴⁷

15-ti letý Milan se svým stejně starým kamarádem Matějem, kteří chodí do 9. A, napadli o velké přestávce už po několikáté na chodbě základní školy o dva roky mladšího, 13-ti letého sedmáka Petra. Kopali do něj, Matěj napadeného mladšího chlapce držel a Milan ho fackoval, kolenem vrážel Petrovi do břicha, několikrát ho udeřil do tváří a zubů a chtěl po něm jako obvykle alespoň 50 Kč nebo cigarety. Milan vše organizoval a Petrovi vyhrožoval „dáním do držky, že ho vlastní máma nepozná“, pokud neuposlechne.

Profil Milana

Milan nebyl nikdy vůbec problémové dítě. Vždycky se dobře učil, s matkou vycházel velmi dobře. Rozvedla se, když byl ještě úplně malý, otce téměř nevidal, ale jinak mu nechyběl. S mamkou si sami stačili. Když byl v sedmé třídě, začal k nim domů chodit matčin přítel. Loni se vzali a letos se narodil malý bráška Jakub. Všechna péče se v rodině soustředila na Kubíčka a Milan, který byl vždy středem matčiny pozornosti, se najednou začal cítit zrazený a sám. Tak si začal své zázemí hledat jinde. Měl pocit, že doma beztak nikomu nechybí.

Začal trávit hodně času venku a taky chodil třikrát týdně do posilovny. Na permanentku doma peníze dostal, prý se alespoň nebude flákat po venku. Dříve drobnější jemný blondáček s modrýma očima i poměrně rychle vyrostl. Díky potravinovým doplňkům a pravidelnému cvičení po pár měsících i hodně zmohutněl.

Milana to doma bavilo čím dál míň, mezi klukama ze třídy získal svou změnou výsadní místo, začali ho obdivovat a on se chopil vůdčího místa s radostí. Začalo to občasným kouřením za rohem školy, pak partičce začaly chybět peníze. Nejvíce Milana obdivoval Matěj. Snad si ale neuvědomil, že už jsou trestně odpovědní a že v šikaně, ke které se společně rozhodli, může být obsaženo několik trestných činů.

Jakého trestného chování se Milan dopustil při šikanování Petra?

- kopání,
- fackování,
- vrážení kolenem do břicha,

⁴⁷ Interní materiály skupiny prevence, PČR

- rána pěstí do tváří a zubů,
- vyhrožování dáním do „držky“

Milan byl s Matějem na základě oznámení školy vyšetřován policií a oba jsou za to, co dělali Petrovi podezřelí z trestných činů:

- vydírání,
- ublížení na zdraví.

Za jejich jednání jim soud uložil tresty odnětí svobody. Milan dostal 20 měsíců za mřížemi a jeho kamarád Matěj za pomoc při šikanování 17 měsíců. Za tyto trestné činy jim může soudce uložit trest odnětí svobody až do výše 30 měsíců. Pokud by byli dospělí až 60 měsíců (5 let).

6.2 Nejznámější případy kyberšikany ve světě

Případ Ghyslain Raza

Ghyslain Raza (14 let, Kanada, roku 2003) byl žák střední školy v Trois-Rivières, Québec, který se stal od května 2003 celosvětově známým pod přezdívkou Star Wars kid (Kluk ze Star Wars). Popularitu mu přinesla amatérská videonahrávka z roku 2002, na níž se nepříliš zdařile pokouší ztvárnit svou oblíbenou postavu z Hvězdných válek, Dartha Maula.

Jeho spolužáci tuto nahrávku našli a v roce 2003 nahráli na Internet v domnění, že to bude jen takový malý kanadský žertík. Výsledek ovšem předčil veškerá jejich očekávání. Za první dva týdny od zveřejnění zaznamenal server několik miliónů stažení této nahrávky. Následně se začaly objevovat a množit na Internetu nahrávky, ve kterých byly přidány různé zvukové a světelné efekty. Časem vznikly různě upravené a sestříhané nahrávky využívající zároveň scény z filmů jako Pán prstenů, Matrix Reloaded, Kill Bill a jiné. V roce 2008 byl Raza parodován v seriálu South Park v epizodě Canada on Strike.

Když se chlapec dověděl o své nečekané popularitě, utrpěl těžký psychický otřes a musel se podrobit dlouhodobému léčení. Nahrávka totiž opravdu nebyla zrovna povedená a velmi okatě demonstrovala jeho nadváhu a neohrabanost, což navíc řada diváků z internetového světa neváhala ventilovat na svých stránkách a blozích.

Ghyslain Raza je uváděn jako první celosvětově známá oběť kyberšikany. Zveřejnění mělo i soudní dohru, když chlapcova rodina zažalovala rodiny čtyř jeho spolužáků o finanční náhradu čtvrt miliónu kanadských dolarů za psychickou újmu. Celá záležitost nakonec skončila mimosoudním vyrovnáním.

Obrázek 1: Záběry z klipu⁴⁸

Případ Ryan Halligan

Ryan Halligan byl třináctiletý žák školy Essex Junction ve Vermontu. V roce 2013 spáchal sebevraždu poté, co byl opakovaně zesměšňován a ponižován svými spolužáky a vrstevníky ve škole a prostřednictvím internetu. Ryan byl šikanován už od páté třídy spolužákem, který rozšířil pomluvu, že je Ryan gay.

Tato pomluva se po škole rychle rozšiřovala a v období léta 2013 gradovala. Ryan dostával denně ponižující zprávy prostřednictvím sociální sítě a emailem. Na toto vše bohužel přišel jeho otec až pár dní po pohřbu syna, když se přihlásil do jeho účtu na sociální síti AOL, kde syn trávil za poslední měsíce nejvíce času. Po smrti syna se otec rozhodl, že se bude věnovat prevenci šikany a kyberšikany, formou setkání s mládeží ve Spojených státech a Kanadě.⁴⁹

⁴⁸ Dostupné z WWW:

https://www.google.cz/search?q=ghislain+raza&espv=2&biw=1366&bih=643&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjz16iHhNvOAhVRrRQKHVliCaUQ_AUIBigB#tbm=isch&q=ghislain+raza+star+wars+kid+png&imgc=xCgb8IUqGSqS2M%3A

⁴⁹ GREGUSSOVA, M., DROBNÝ, M., *Kyberšikanovanie.sk Zatočme s nim spoločne*, (c)eSlovensko o.z., 2015, ISBN 978-80-89774-00-5, s.28

Případ Hope Witsell

Hope Witsell měla také 13 let, když spáchala sebevraždu. Důvodem byla kyberšikana, která se proti ní rozpoutala poté, co poslala svou nahou fotografii chlapci, do kterého byla zamilovaná. Chlapcův telefon se dostal do rukou jeho kamarádky, která intimní fotografii přeposlala ostatním ve škole. Ti fotku posílali dále i mimo školu a výsledkem bylo kyberšikanování, posměch a pomluvy na adresu Hope. Škola se o incidentu s fotkou dozvěděla ke konci školního roku a potrestala Hope vyloučením ze školy na jeden týden. Po návratu zpět do školy, si školní psycholog všiml rány na její noze. Hope se mu svěřila se sklony k sebepoškozování. Na druhý den spáchala sebevraždu. Před smrtí napsala do svého deníku: ..., „Udělám to hned. Cítím to v žaludku. Budu se snažit se uškrtit. Doufám, že to bude fungovat.“... Hope se oběsila za pomoci svých oblíbených šátků na pelesti své postele. Mrtvou ji našla matka, když jí šla dát dobrou noc.⁵⁰

Tyto i další případy, které se opravdu staly, jsou varováním pro všechny, kteří si neuvědomují, co mohou způsobit tím, že o sobě zveřejní, byť možná v dobré víře, citlivé osobní údaje a někdo je buď úmyslně, nebo v „žertu“, šíří dál. Mohou rozpoutat lavinu událostí, které jdou jen velmi těžko zastavit a oběť si z nich odnese trauma na dlouhou dobu nebo i na celý život, v nejhorším případě si sáhne na život. Proto je nutné, aby se mládež, a nejen mládež, naučila chovat v reálném i virtuálním světě ohleduplně, nezneužívala virtuální prostředí a anonymitu tohoto prostředí k páčání nechtěnému, škodlivému jednání.

⁵⁰ GREGUSSOVA, M., DROBNÝ, M., *Kyberšikanovanie.sk Zatočme s nim spoločne*, (c)eSlovensko o.z., 2015, ISBN 978-80-89774-00-5, s.28

7 Empirické šetření k problematice kyberšikany

Při zpracování této práce bylo provedeno dotazníkové šetření Základní škole Bruntál, Jesenická 10, provozované zřizovatelem městem Bruntálem, mezi žáky 2. stupně (6. – 9) třída. Dotazník byl žákům a studentům předložen elektronicky s laskavým svolením a ve spolupráci s ředitelkou a pedagogy uvedené školy.

Základní škola Bruntál, Jesenická 10, právní subjektivitu škola získala od 1. 1. 1994. Základní škola poskytuje základní vzdělávání žáků, součástí školy je družina, poskytující zájmové vzdělávání, výchovně vzdělávací, sportovní a zájmovou činnost i v době mimo vyučování

Pedagogický sbor ve spolupráci s rodiči buduje princip vzájemného respektu, otevřené komunikace a důvěry mezi učiteli a žáky bylo vytvořeno prostředí, v němž se všichni budou cítit dobře. Kromě mnoha školních a i mimoškolních volnočasových aktivit (sportovního i kulturního zaměření) se v rámci prevence a bezpečnosti žáků ve spolupráci s Městskou policií a s Policií ČR pravidelně konají přednášky, diskusní či soutěžní pořady na téma drogy, bezpečnost na silnici, kriminalita apod. Učitelé následně připravují se žáky projekty týkající se škodlivosti návykových látek, rovněž šikany a kyberšikany.

Školu v současnosti navštěvuje 630 žáků. Na druhém stupni se vzdělává 156 chlapců a 138 děvčat ve 12 třídách. Početně nejslabším je 6. ročník – 68 žáků (data byla převzata ze systému iŠkola k 1. 9. 2020).

Dotazníkového šetření se účastnilo 144 žáků 2. stupně, z toho 65 chlapců a 79 dívek ve věkovém rozmezí 12 – 15 let. Dotazník je anonymní a obsahuje 2 demografické otázky a 14 otázek, směřujících k tématu.

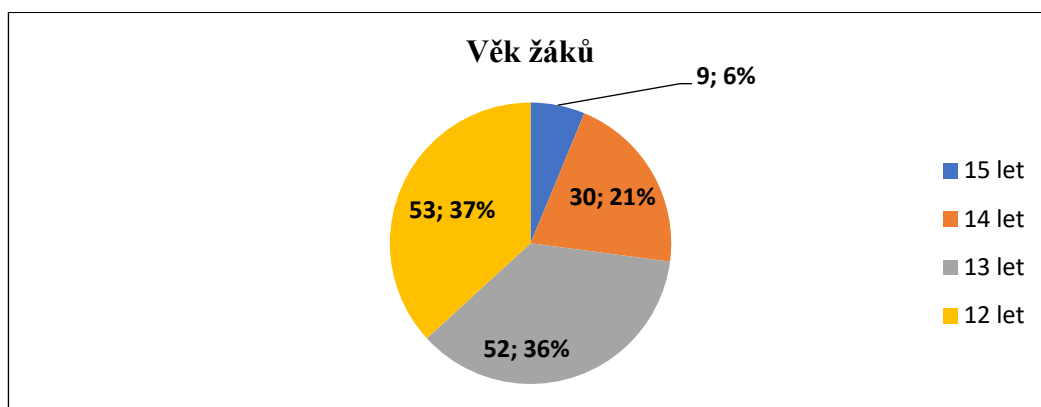
Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit stav provádění prevence na škole, jak jsou žáci informováni o hrozbě kyberšikany, jestli mají povědomí o tom, jak se zachovat, pokud se s problémem kyberšikany setkají.

Demografické otázky

Tabulka 1: Věk respondentů

Váš věk?		
15 let	9	6%
14 let	30	21%
13 let	52	36%
12 let	53	37%

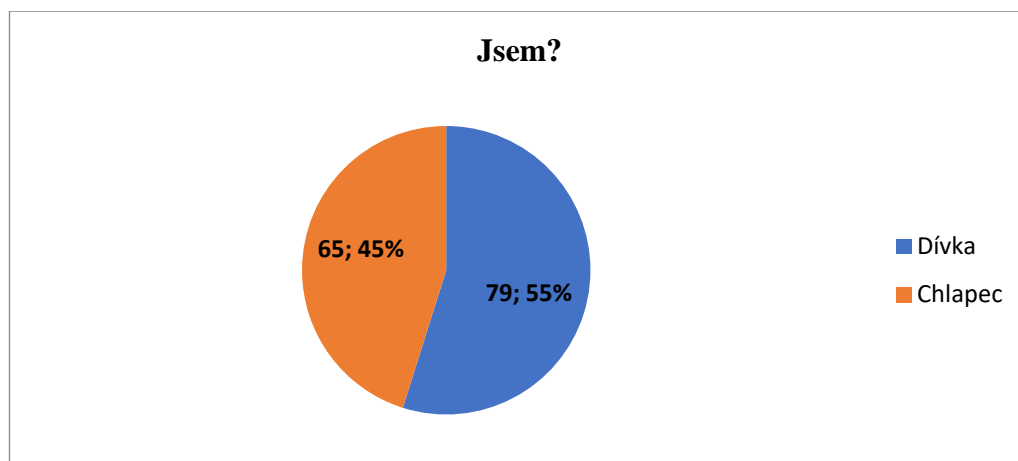
Graf 1: Věkové zastoupení respondentů⁵¹

Tabulka 2: Zastoupení chlapců a dívek

Jsem?		
Dívka	79	55%
Chlapec	65	45%

Graf 2: Zastoupení chlapců a dívek⁵²

Z oslovených žáků základní školy se anonymně zapojilo a dotazník vyplnilo 144, z tohoto počtu bylo 79 děvčat a 65 chlapců, většina ve věku 12 a 13 let.

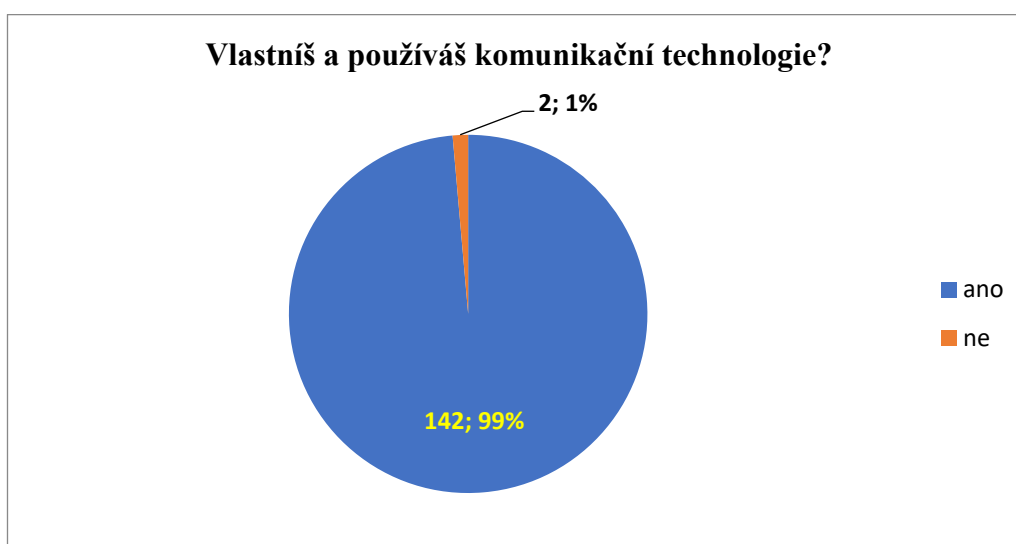
⁵¹ Vlastní zpracování

⁵² Vlastní zpracování

3. otázka: Vlastníš a používáš nějaké komunikační technologie?

Na třetí otázku odpovědělo 144 žáků (100% z odevzdaných odpovědí) a z tohoto počtu pouze dva žáci uvedli, že nevlastní ani nepoužívají žádný z komunikačních prostředků. Jedná se o jedno procento z odevzdaných odpovědí. Vzhledem k odpovědím v následujících otázkách, kde také odpovídá 144 žáků, a všichni uvádějí dobu strávenou na komunikačních prostředcích, jde zřejmě o nepochopení otázky těmito dvěma žáky, nebo opravdu odpověděli po pravdě, že nevlastní žádnou komunikační technologii a čas na ní strávený uvádějí jako dobu využití počítače nebo jiného prostředku ve škole, popřípadě u kamaráda.

Graf 3: Vlastnictví a využívání komunikačních technologií⁵³

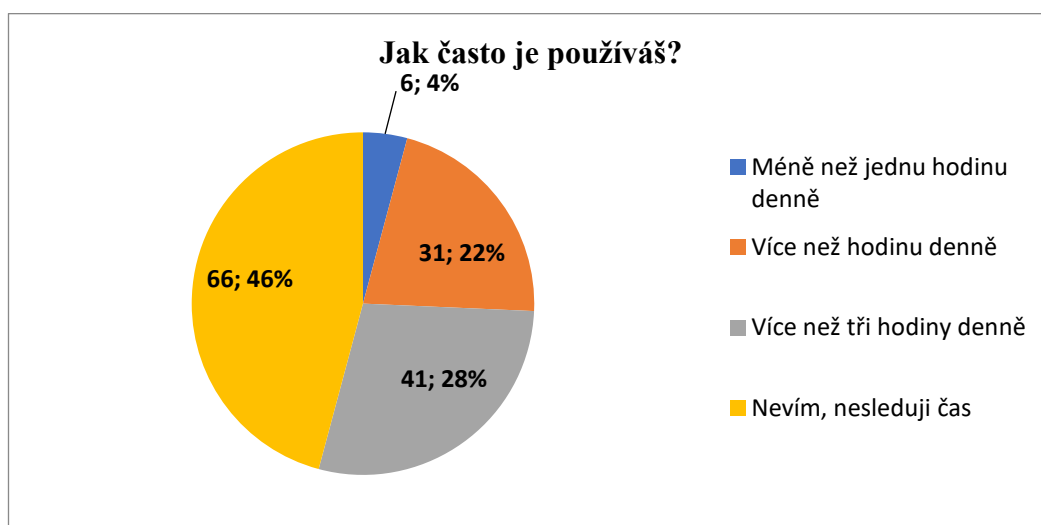

4. otázka: Jak často je používáš? (uved' dobu)

Méně než jednu hodinu používá komunikační prostředky 6 žáků, do tří hodin 31 žáků a většina z dotazovaných tráví více než tři hodiny (nebo nesleduje strávený čas) na komunikačních prostředcích denně. V současné době pandemie Covidu je tento výsledek patrně hodně ovlivněn vedením distančního studia žáků o který čas strávený s komunikační technikou narůstá.

⁵³ Vlastní zpracování

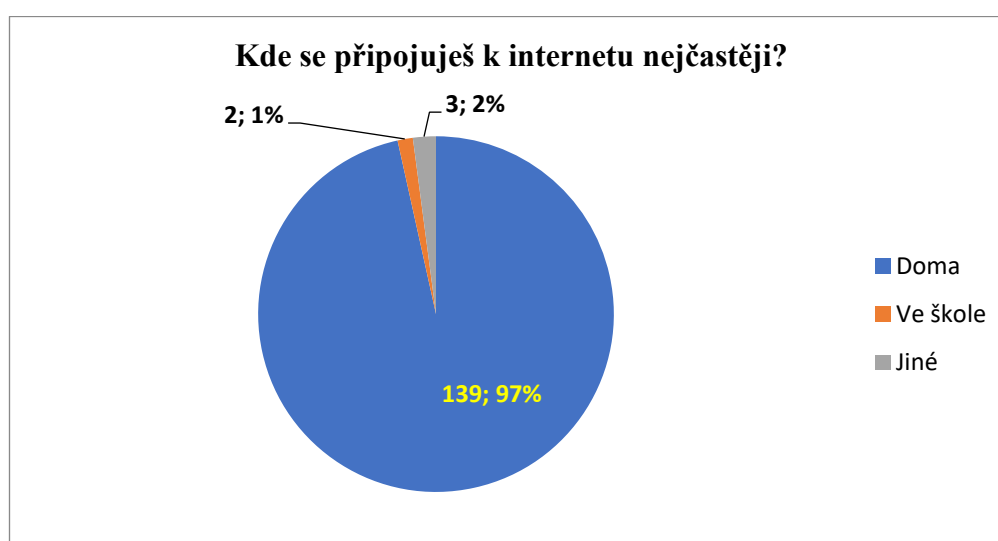
Graf 4: Čas strávený používáním komunikačních technologií⁵⁴

5. otázka: Kde se připojuješ k internetu nejčastěji?

Na otázku místa připojení ve třetí otázce, pak 97% respondentů uvedlo, že se připojují na internet doma a pouze 1% uvedlo připojení ve škole. Tento výsledek je zkraslený a ovlivněný současnou pandemickou situací kdy žáci doma vedou distanční výuku a proto to vysoké zastoupení připojování z domova a jedno procento reprezentují ze vzorku 2 žáci, kteří mají možnost jako děti rodičů zaměstnaných na exponovaných místech státní správy, navštěvovat pro tyto případy vyhrazenou školní družinu, kde se vzdělávají taktéž distančně, ale pod dohledem pedagogů a vychovatelů.

Graf 5: Místo připojení k internetu⁵⁵

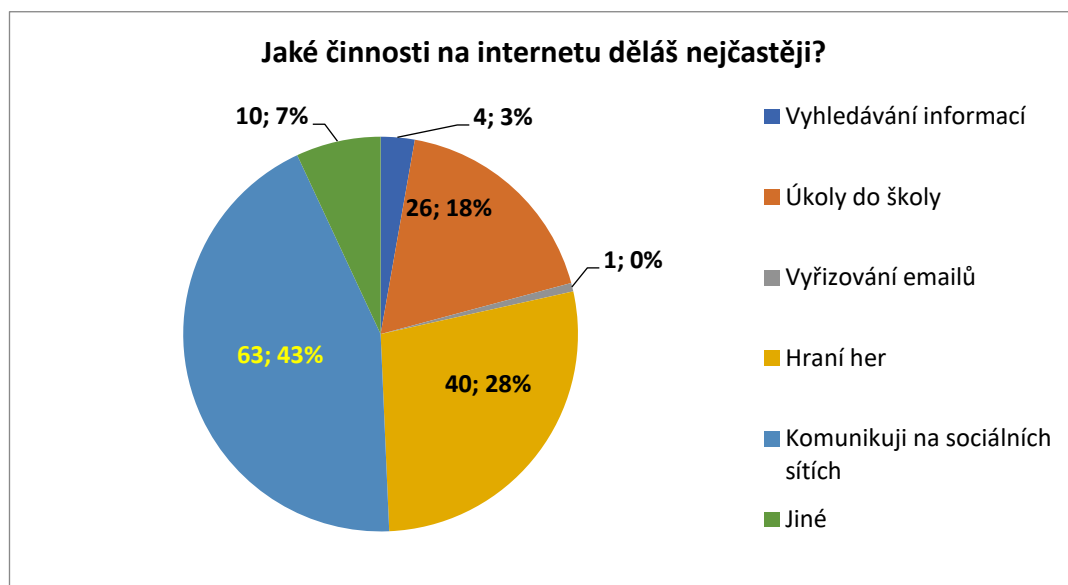
⁵⁴ Vlastní zpracování

⁵⁵ Vlastní zpracování

6. otázka: Jaké činnosti na internetu děláš nejčastěji?

43% respondentů využívá internet nejčastěji ke komunikaci s přáteli a spolužáky formou sociálních sítí, chatů a elektronické pošty. 28% internet využívá ke hraní her a třetí nepočtenější využití, je plnění úkolů do školy v rámci distančního studia. S tím souvisí i 3% využití ke hledání informací.

Graf 6: Nejčastější činnosti konané na internetu⁵⁶

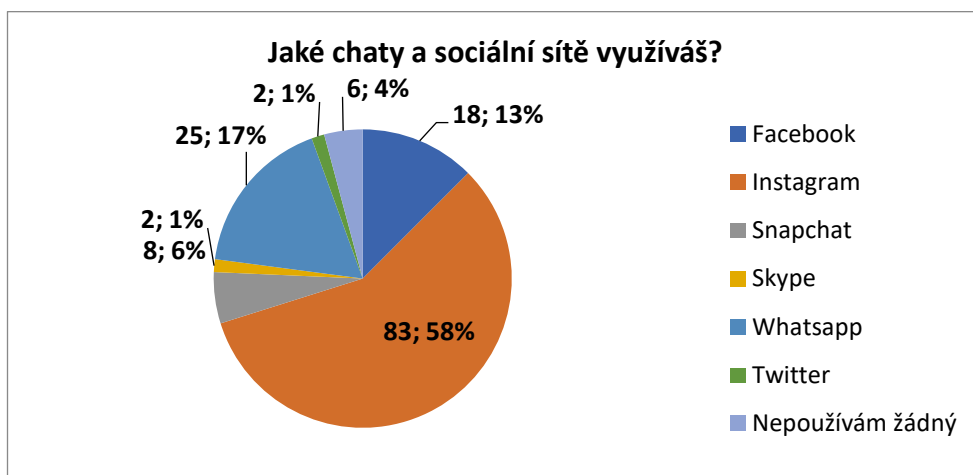
7. otázka: Jaké chaty a sociální sítě využíváš?

(Facebook, Instagram, Snapchat, Twitter, Skype, Whatsapp, nepoužívám)

Vzhledem k pokroku vývoje sociálních sítí došlo v posledních několika letech i ke změně užívání sociálních sítí. Aplikaci ICQ a Lindekin dnešní mladí lidé neuvítají vůbec. Komunikují především na uvedených sociálních sítích. Nejvíce vytyženou aplikací je Instagram, uvedlo jej 58% respondentů a na druhém místě se co do četnosti užívání se 17% umístila Whatsapp. Na ústupu je Skype se 2%, ale v poslední době, díky integraci aplikace do Microsoft Teams, je zase na vzestupu. Zde ale půjde o přechodný jev, opět jako důsledek distanční výuky a nutnosti být v kontaktu se školou a se spolužáky.

⁵⁶ Vlastní zpracování

Graf 7: Nejčastěji využívané sociální sítě a chatovací aplikace⁵⁷

8. otázka: Máš svůj účet na sociálních sítích?

94% dotázaných uvedlo, že má svůj účet na některé ze sociální sítě. Pouze 8 žáků (6%) účet nemá.

Graf 8: Počet uživatelů vlastního účtu na sociální sítí⁵⁸

9. otázka: Setkali jste se s pojmem kyberšikana a kde?

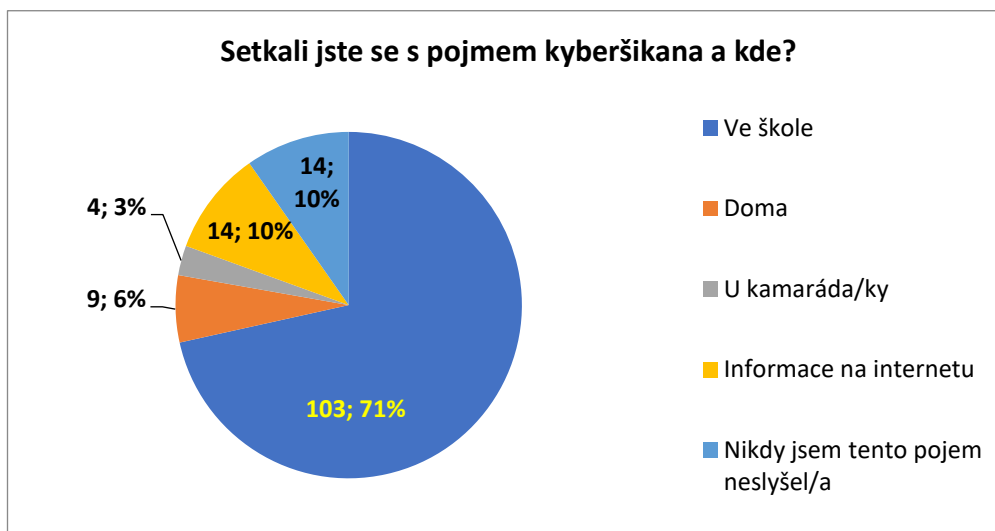
Celkem 10% dotázaných žáků uvedlo, že se s pojmem kyberšikana doposud nesetkalo. Jde o docela velké procento těch, kteří nejsou poučeni o tomto riziku nebo si neumí pojem kyberšikana spojit s konkrétním děním. Protože na škole probíhají pravidelně workshopy a besedy k tématu i s příslušníky prevence policie, jedná se patrně o žáky, kteří buď nebyli na těchto akcích z různých důvodů přítomni, nebo špatně pochopili otázku a odpovídali na to, zda se setkali s projevy kyberšikany.

⁵⁷ Vlastní zpracování

⁵⁸ Vlastní zpracování

103 žáků potom uvedlo, že s pojmem kyberšikana se setkali poprvé právě na akcích školy a zbývající se o ní dozvěděli na internetu, doma nebo od kamarádů.

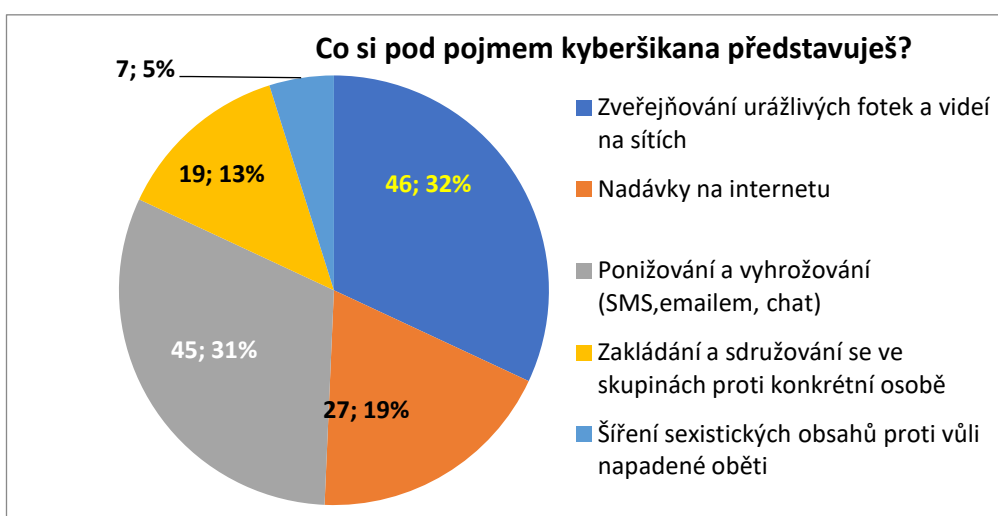
Graf 9: Setkali jste se s pojmem kyberšikana?⁵⁹

10. otázka: Co si pod pojmem kyberšikana představuješ?

U této otázky měli žáci za úkol, označit jednání z nabízeného seznamu, které oni sami považují za kyberšikanu. 100% respondentů označilo většinu správných odpovědí a je z toho vidět, že na této základní škole je kladen dostatečný důraz na informovanost a prevenci v této oblasti. Nejvíce označovaná jednání – 31% a 32% - jsou zveřejňování urážlivých fotek a videí na sociální síti a ponižování a vyhrožování formou SMS a emailu. Procentuelní zastoupení jednání lze vidět na následujícím grafickém znázornění.

Graf 10: Co si pod pojmem kyberšikana představuješ?⁶⁰

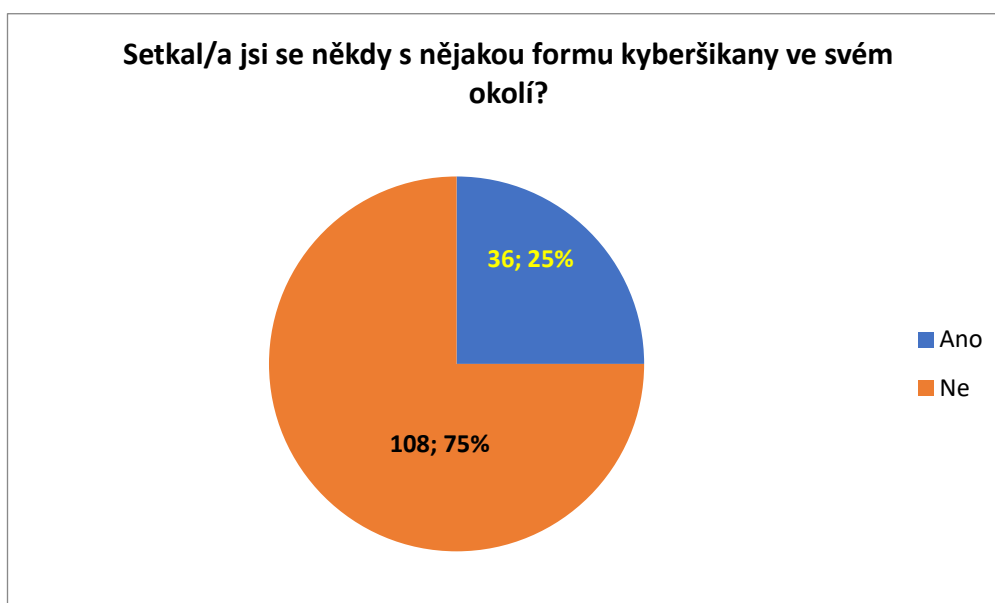
⁵⁹ Vlastní zpracování

⁶⁰ Vlastní zpracování

11. otázka: Setkal/a jsi se někdy s nějakou formou kyberšikany ve svém okolí?

36 žáků uvedlo, že se s nějakou formou kyberšikany už setkalo. Jde tedy o čtvrtinu z celkového počtu odpovědi. Přesná statistika o šikaně na školách neexistuje, ale z poznatků a provedených průzkumů scio se tato hranice na školách v České republice pohybuje od 20,5% do 29,9%.⁶¹

Graf 11: Setkal jsi se s kyberšikanou ve svém okolí?⁶²

12. otázka: Stali jste se sami oběti kyberšikany?

Graf 12: Stali jste se sami oběti kyberšikany?⁶³

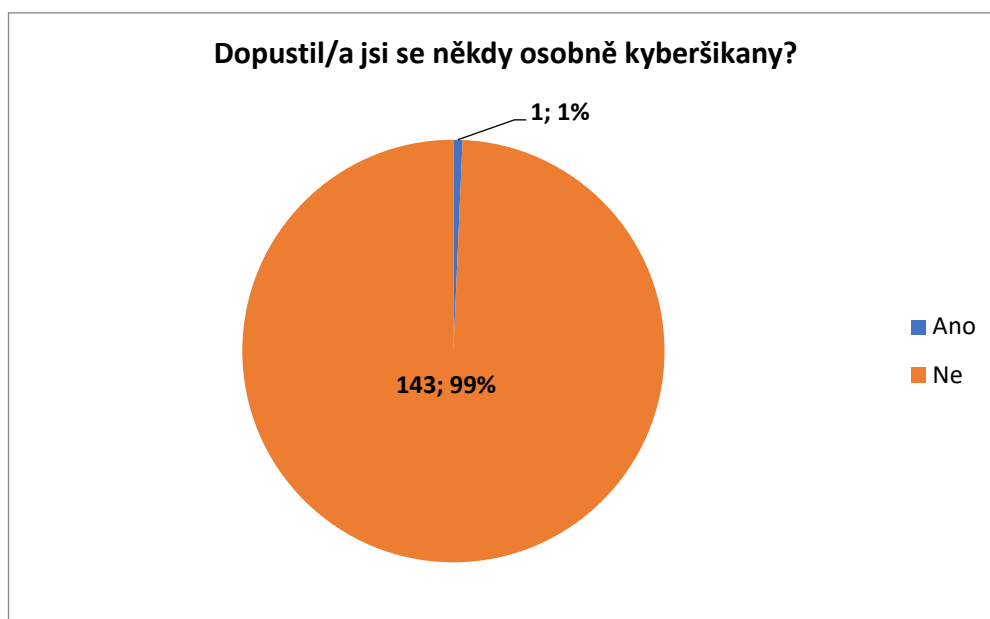
⁶¹ ŠTEFAN, V *Šikana, konstruktivní žurnalistika.*, In iRozhlas, Rádiožurnál
Dostupné z WWW https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/sikana-zakladni-skoly-statistika-pruzkum-scio_1909300658_jak citováno dne 30. září 2019 06:58

⁶² Vlastní zpracování

⁶³ Vlastní zpracování

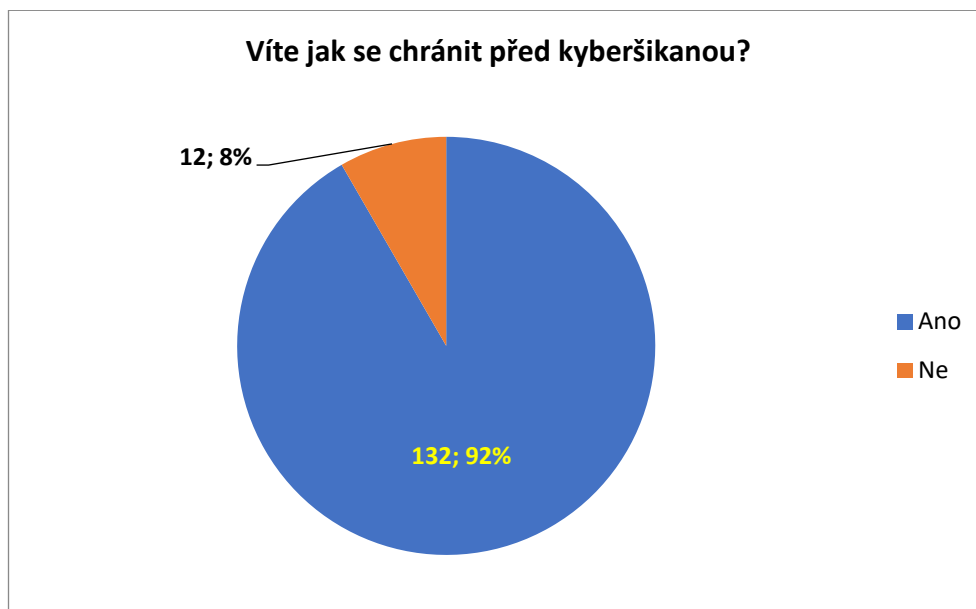
13. otázka: Dopustil/a jsi de někdy osobně kyberšikany?

Graf 13: Dopustil/a jsi se osobně kyberšikany?⁶⁴

14. otázka: Víte jak se chránit před kyberšikanou?

Graf 14: Víte jak se chránit před kyberšikanou?⁶⁵

Z odpovědí na otázky 10 - 12, týkajících se problematiky šikany a kyberšikany, lze usuzovat, že žáci mají dostatečný přehled o tom, co to kyberšikana je a 25% dotázaných se už s nějakou formou kyberšikany ve svém okolí setkala. Z toho 6% se samo stalo obětí kyberšikany a 1% se ocitlo v roli agresora.

⁶⁴ Vlastní zpracování

⁶⁵ Vlastní zpracování

15. otázka: Víte kde hledat v nutnosti pomoc?

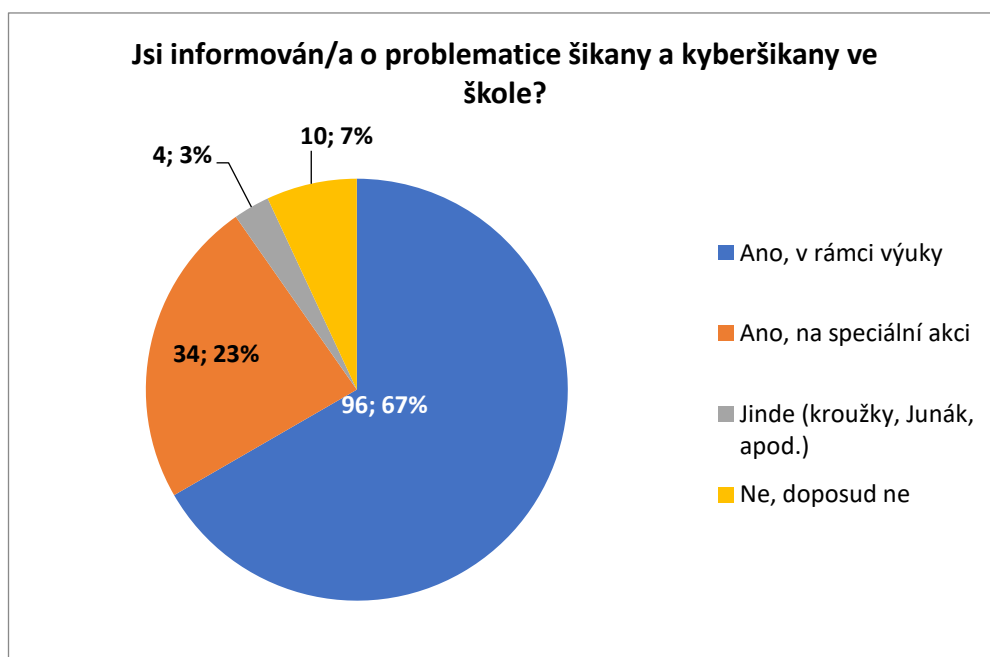
Graf 15: Víte kde hledat v nutnosti pomoc?⁶⁶

Prováděnou prevencí školy a jejich partnerů, je 92% respondentů připraveno se kyberšikaně postavit a stejné procento ví, kde se v případě nutnosti obrátit o pomoc s řešením problému.

16. otázka: Jsi informován/a o problematice šikany a kyberšikany ve škole?

Graf 16: Jsi informován o problematice šikany a kyberšikany ve škole?⁶⁷

⁶⁶ Vlastní zpracování

⁶⁷ Vlastní zpracování

Škola dobře informuje žáky nejen o kyberšikaně, ale o všech nebezpečích, která mohou z virtuálního prostředí přicházet a to zejména zařazováním přednášek a instruktážních videí do výuky, zejména pátých tříd, tak i prováděním speciálních akcí ve spolupráci s policií a výchovných poradců školy. Povědomí o kyberšikaně je mezi žáky základní školy na dobré úrovni.

Závěr

Šikana je často dlouhou dobu bez povšimnutí, je těžce odhalitelná. Je třeba hledat nové cesty, jak s šikanou skoncovat nebo ji alespoň omezit na minimální míru. V bakalářské práci jsem pojednal především o šikaně a kybernetické šikaně, rozdílů těchto dvou souvisejících témat, jak se chránit a kde hledat pomoc. Je patrné, že uvedený nebezpečný jev, jehož cílem je poškodit oběť, je jevem škodlivým pro společnost. S tímto jsou v práci spojeny některé skutkové podstaty trestných činů.

V práci jsem především využil své teoretické znalosti, které jsem čerpal především prostudováním odborné literatury. Samotným prostudováním jsem dospěl k závěru, že problematika kybernetické šikany je velmi rozšířena a z těchto důvodů je na místě stálá a efektivní preventivní činnost. Preventivní opatření by měla být dle mého názoru přijímána ve všech skupinách obyvatelstva, ve všech sociálních i věkových kategoriích.

Je zapotřebí provádět přednášky opakovaně alespoň v půlročních periodách a být co v největší míře v kontaktu s vedením základních a středních škol ve služebních obvodech, aby se předcházelo co v největší míře popisované kybernetické šikaně a s ní spojenou trestnou činností páchaných na dětech, ale i protiprávní činností páchanou dětmi.

Cílem mé bakalářské práce bylo popsat aktuální stav problematiky kyberšikany, jaké jsou aspekty, důvody a způsoby jejího šíření, jak lze kyberšikaně předcházet, jaká je prevence ze strany celé společnosti, na koho se lze obrátit v případě podezření na kyberšikanu a jak se osobně bránit tomuto škodlivému jednání. Popisem a částečným rozebráním této ožehavé problematiky v jednotlivých kapitolách jsem cíle naplnil a doufám, že práce se stane i pro neznalé osoby návodem, jak rozpoznat škodlivé chování a jak mu předcházet, popřípadě jak již propuklou šikanu řešit a omezit co nejvíce napáchané škody, především v psychice lidí.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ČERNÁ, A. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-210-6374-7.
2. ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2207-8.
3. ECKERTO VÁ, L., DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5
4. GAJDOŠOVÁ, E., HERÉNYIOVÁ, G. *Rozvíjení emoční inteligence žáka: Prevence šikánování, intolerance a násilí mezi dospívajícími*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006. 313 s. ISBN 80-7367-115-8.
5. GREGUSSOVA, M., DROBNÝ, M., *Kyberšikanovanie.sk Zatočme s ním spoločne*, (c) eSlovensko o.z., 2015, ISBN 978-80-89774-00-5
6. GŘIVNA, T., SHEINOST, M., ZOUBKOVÁ, I. a kol. *Kriminologie*. 5. aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.
7. HOLLÁ, K. *Sexting a kyberšikana*, Bratislava: Iris, 2016. ISBN 978-80-8153-061-6
8. JIRÁSEK, P., NOVÁK, L., POŽÁR, J. *Výkladový slovník kybernetické bezpečnosti: Cyber security glossary, 2., aktualiz. vyd.* Praha: Policejní akademie ČR v Praze, 2013. ISBN 978-80-7251-397-0.
9. KOLÁŘ, M. *Šikánování: cesta k zastavení epidemie šikánování ve školách*. Praha, 2001. ISBN 80-7367-024
10. KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikánování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-123-1
11. KOLOUCH, J., *CyberCrime*. Praha: CZ NIC. 2016. ISBN 978-80-88168-18-8
12. KOLOUCH, J., BAŠTA, P. *CyberSecurity*. Praha: CZ NIC,z.s.p.o. , 2019. ISBN 978-80-88168-31
13. KREJČÍ, V. *Kyberšikana (studie)* Olomouc 2010 ISBN 948-80-2547791-5
14. LOVASOVÁ, L., *Šikana*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. 28 s. ISBN 80-86991-65-2.
15. VÁGNEROVÁ, K., BAJEROVÁ, M. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-611-7

Elektronické zdroje

1. Bezpečný internet dětem [online]. Nadace Naše Dítě. (nedatováno). [dat. cit. 13. 3. 2020]. Dostupné z:WWW <https://www.nasedite.cz/kampan/bezpecny-internet-detem-67/>
2. FIALOVÁ, E., *Právní prostředky ochrany před kyberšikanou v České republice* [Online], Praha, 2015, Dostupné z WWW https://aa.ecn.cz/img_upload/8b47a03bf445e4c3031ce326c68558ae/kybers-780-ikana-analy-769-za-popularizac-780-ni-769-ef_edit.pdf
3. GURYČA, R., *Osmák brutálně zkopal spolužáka*, článek In Zpravodajství iDNES.cz Dostupné z WWW: https://www.idnes.cz/brno/zpravy/osmak-brutalne-zkopal-spoluzaka-druhy-to-natacel-ostatni-deti-prihlizely.A091222_123139_brno_dmk
4. CHALUPOVÁ, B., KLUSÁK, V., Dokumentární film, *V síti*, Dostupné z WWW <https://www.csfd.cz/tvurce/144749-barbora-chalupova/zajimavosti/>
5. Informační portál o šikaně na školách Chci se dozvědět, *Minimalizace šikany* [online] Dostupné z WWW <http://www.minimalizacesikany.cz/chci-se-dozvedet/informace-o-sikane/195-stadia-sikanovani>
6. JURKOVÁ, K., *Metodika k prevenci a řešení kyberšikany*, Dostupné z WWW: <https://www.sosbites.cz/images/stories/Dokumenty/Kyber%C5%A1ikana.pdf>
7. Komunikace se světem [online] [cit. 2021-19-2], Dostupné z WWW: <<https://bezpecne-online.saferinternet.cz/surfuj-bezpecne/komunikace-se-svetem/item/53-netiketa>>
8. KOPECKÝ, K., E-Bezpečí. *Výroční zpráva projektu E-Bezpečí za rok 2013*, PF UP Olomouc, 2013, Dostupné z WWW: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/tiskove-zpravy/799-vyroni-zprava-projektu-e-bezpei-2013-1>
9. KREJČÍ, V., E-Bezpečí, *Kdo jsou vlastně pachatelé kyberšikany?* 2010. [Online] Dostupné z <https://e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kybersikana/1335-kdo-jsou-vlastne-pachatele-kybersikany>
10. MARTÍNEK, R., *Drsná šikana*, článek In Třebíčský deník.cz, Dostupné z WWW: <https://trebicky.denik.cz/zlociny-a-soudy/drsna-sikana-chlapce-ohrozovali-spoluzaci-nozem-a-zapalovacem-20200408.html>
11. PRENSKY, M. *Digital Natives, Digital Immigrants*. Markprensky.com [online], p. 2. MCB University Press, Prensky, 2001 [cit. 2014-02-03]. Dostupné z: <http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>

12. Projekt E-bezpečí, *Kazuistika*, Dostupné z WWW: <https://www.e-bezpeci.cz/>

Legislativní dokumenty

1. ČESKO úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník. Vydání: desáté. Praha: Armex Publishing, 2019. Edice kapesních zákonů. ISBN 978-80-87451-64-9. Zákon 40/2009 Sb.
2. PEŠTÁLOVÁ, L., Školský zákon: zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání : stav k 1.1.2010. 2., přeprac. vyd. Třinec: RESK, 2010. ISBN 978-80-904324-1-3.
3. Nový občanský zákoník: zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012. Praha: Ústav práva a právní vědy, 2014. Právo a management. ISBN 978-80-87974-01-8.

Ostatní zdroje

1. VICHTERA, P. Úvod do tématu internetové bezpečnosti a prevence sociálně patologických jevů spojených s užíváním nových online technologií. In *Sborník příspěvků z konference Dětská kybernetická kriminalita a sociální síť.*: Jihlava 2011, s. 94-104
2. ŠTEFAN, V Šikana, konstruktivní žurnalistika., In iRozhlas, Rádiožurnál, Dostupné z WWW https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/sikana-zakladni-skoly-statistika-pruzkum-scio_1909300658_jak citováno dne 30. září 2019 06:58

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

GSM – zkratka z francouzského „Groupe Spécial Mobile“ - GSM je buňková síť, což znamená, že mobilní telefony se připojují do sítě prostřednictvím nejbližší buňky

ICT - Information and Communication Technologies, informační a komunikační technologie

MŠMT - Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy

NOZ – Nový občanský zákoník

OSPOD - Orgán sociálně-právní ochrany dětí

SMS - Short message service, služba krátkých textových zpráv

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Obrázek 1: Záběry z klipu.....	48
Tabulka 1: Věk respondentů	51
Tabulka 2: Zastupení chlapců a dívek.....	51
Graf 1: Věkové zastoupení respondentů	51
Graf 2: Zastoupení chlapců a dívek	51
Graf 3: Vlastnictví a využívání komunikačních technologií.....	52
Graf 4: Čas strávený používáním komunikačních technologií	53
Graf 5: Místo připojení k internetu	53
Graf 6: Nejčastější činnosti konané na internetu.....	54
Graf 7: Nejčastěji využívané sociální sítě a chatovací aplikace	55
Graf 8: Počet uživatelů vlastního účtu na sociální síti	55
Graf 9: Setkali jste se se s pojmem kyberšikana?	56
Graf 10: Co si pod pojmem kyberšikana představuješ?.....	56
Graf 11: Setkal jsi se s kyberšikanou ve svém okolí?	57
Graf 12: Stali jste se sami oběti kyberšikany?	57
Graf 13: Dopustil/a jsi se osobně kyberšikany?	58
Graf 14: Víte jak se chránit před kyberšikanou?.....	58
Graf 15: Víte kde hledat v nutnosti pomoc?	59
Graf 16: Jsi informován o problematice šikany a kyberšikany ve škole?.....	59

Přílohy

Příloha č. 1: Hlavní organizace pro poskytování pomoci postiženým šikanou

Pomoc ONLINE (Internet Helpline)

Kontakty

www.pomoconline.cz
telefon : 116 111, 800 155 155
email: pomoc@linkabezpeci.cz
xchat.centrum.cz/lb/

E-Bezpečí

Kontakty:

www.e-bezpeci.cz
www.napisnam.cz
@ info@e-bezpeci.cz

Národní centrum bezpečnějšího internetu (Safer Internet)

Kontakty:

www.saferinternet.cz

Úřad na ochranu osobních údajů

Kontakty: www.uoou.cz

telefon: 234 665 212
@ posta@uoou.cz

Policie ČR

Kontakty:

www.policie.cz
telefon: 158

Příloha č. 2: Dotazník

Vážení žáci;

jmenuji se Pavel Krejsa a pracuji u Policie České republiky. V současné době studuji na Vysoké škole evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích, obor bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě. K vypracování bakalářské práce na téma kyberšikana, se zaměřením na základní školy v Bruntále, jsem zvolil metodu průzkumu formou dotazníku. Dotazník je zcela anonymní a veškeré vámi uvedené údaje budou použity výhradně pro účely vypracování bakalářské práce.

Tímto bych vás chtěl požádat o vyplnění přiloženého dotazníku, který je pokladem empirické části při tvorbě mé bakalářské práce. Předem děkuji za vstřícnost a za pravdivé zodpovězení na otázky v dotazníku.

Pavel Krejsa, Dis

Způsob vyplnění dotazníku: Vámi zvolené odpovědi označ křížkem. V případě otázky s možností jiné, napište svou odpověď na volný řádek.

Demografické údaje:

Váš věk : 12 let 13 let 14 let 15 let

Jsem chlapec dívka

Otázky k problematice:

[1] *Vlastníš a používáš komunikační technologie? (mobil, smartphone, tablet, notebook, PC a jiné)*

Ano **Ne**

[2] *Jak často je používáš? (uved' dobu)*

Méně než 1 hod denně Více než 1 hod denně Více než 3 hod denně

Nevím, nesleduji čas

[3] *Kde se připojuješ k internetu nejčastěji?:*

Doma Ve škole Ve veřejných prostorech (knihovna, supermarket)

[4] *Kolik času strávíš na internetu?*

1 hodinu denně 1-3 hodiny denně Více než 3 hodiny denně

[5] **Jaké činnosti na internetu děláš nejčastěji?** (vyber i více možností)

- Vyhledávání informací
- Úkoly do školy
- Vyřizování emailu
- Hraní her
- Komunikuji na sociálních sítích

Jiné: [Klikněte sem a zadejte text.](#)

[6] **Jaké chaty a sociální sítě využíváš?** (vyber i více možností)

- Facebook
- Instagram
- Snapchat
- Skype
- Whatsapp
- Twitter
- Nepoužívám

Jiné: [Klikněte sem a zadejte text.](#)

[7] **Máš svůj účet na sociálních sítích?**

Ano Ne

[8] **Setkali jste se s pojmem kyberšikana a kde?**

- Ve škole
- Doma
- U kamaráda/ky
- Informacemi na internetu
- Nikdy jsem tento pojem neslyšel/a

[9] **Co si pod pojmem kyberšikana představuješ?** (vyber i více možností)

- Zveřejňování urážlivých a zesměšňujících fotek a videí na sítích
- Nadávky na internetu
- Ponižování a vyhrožování např. SMS zprávami, emailem
- Zakládání a sdružování se ve skupinách na sociálních sítích, zaměřených proti konkrétní osobě
- Šíření sexistických obsahů proti vůli napadené oběti

[10] *Setkal/a jsi se někdy s nějakou formou kyberšikany ve svém okolí?(např. kamarád)*

Ano Ne

[11] *Stali jste se sami obětí kyberšikany?*

Ano Ne

[12] *Dopustil/a jsi se někdy osobně kyberšikany?*

Ano Ne

[13] *Víte jak se chránit před kyberšikanou?*

Ano Ne

[14] *Víte, kde hledat v nutnosti pomoc?*

Ano Ne

[15] *Jsi informován/a o problematice šikany a kyberšikany ve škole?*

Ano, v rámci výuky

Ano, na speciální akci

Jinde Klikněte sem a zadejte text.(např. kroužky, Junák, apod.)

Ne, doposud ne

Děkuji za vyplnění dotazníku

Pavel KREJSA